

Brüssel, 26.11.2015
COM(2015) 700 final

**PROJEKT: KOMISJONI JA NÕUKOGU
ÜHINE TÖÖHÕIVEARUANNE,**

**mis on lisatud komisjoni teatisele
2016. aasta majanduskasvu analüüsi kohta**

**PROJEKT: KOMISJONI JA NÕUKOGU
ÜHINE TÖÖHÕIVEARUANNE,
mis on lisatud komisjoni teatisele
2016. aasta majanduskasvu analüüsi kohta**

Ühise tööhõivearuande projekt on koostatud vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 148 ja see kuulub iga-aastase majanduskasvu analüüsi paketti, millega alustatakse Euroopa poolaasta koordineerimisprotsessi. Ühises tööhõivearuandes kui ELi majandusliku juhtimise põhisisendis antakse iga-aastane ülevaade Euroopa põhilistest tööhõive- ja sotsiaalarengutest ning liikmesriikide reformimeetmetest vastavalt liikmesriikide tööhõivepoliitika suunistele ja iga-aastase majanduskasvu analüüsi prioriteetidele.

Sellega seoses märgitakse 2016. aasta ühise tööhõivearuande projektis järgmist.

Tööhõive ja sotsiaalne olukord paraneb aeglaselt, kuid jätkuvalt esineb liikmesriikide vahel ja sees lahknevuse märke. Kooskõlas majanduse järkjärgulise taastumisega on tööhõive määr taas suurenemas ja töötuse määr langemas peaaegu kõikides liikmesriikides. 2014. aastal oli EL 28 aastane töötuse määr ikka veel üle 10 % ning euroalal kõrgem, kuid see vähenes 2015. aasta jooksul jätkuvalt. Noorte töötus ja pikaajaline töötus on samuti vähenenud alates 2013. aastast, kuid need on endiselt suured. Liikmesriikide vahel on endiselt suuri erinevusi, ehkki 2014. aastal võis täheldada tööturutingimuste mõõdukat ühtlustumist. ELi majapidamiste sissetulek 2014. aastal ja 2015. aasta alguses pisut suurenes, mis tulenes aktiivsemast majanduselust ning tööturutingimuste paranemisest. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arv ja osakaal üldiselt stabiliseerus nii 2013. kui ka 2014. aastal. Sotsiaalne areng viitab aga jätkuvalt täiendavale lahknevusele ELis, millele osutab ka peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabel seoses vaesuse ja ebavõrdsuse ohus olevate inimestega. Heade tavade alusel on võimalik määratleda mitu ühist võrdlusalust, et toetada paremuse suunas ühtlustamise protsesse, tunnustades samas liikmesriikide erinevaid lähtepunkte ja tavasid.

Reformid, mis toetavad hästi toimivat, dünaamilist ja kaasavat tööturgu, peavad jätkuma. Mitu liikmesriiki on ellu viinud reforme, mille positiivne mõju ilmneb näiteks tööhõive määra suurenemisena. Siiski on vaja rohkem jõupingutusi, et stimuleerida majanduskasvu ning luua toetav keskkond kvaliteetsete töökohtade loomiseks. Võttes arvesse, et hiljutine tööhõive kasv

on suures osas tingitud ajutiste töölepingute arvu suurenemisest, peaksid liikmesriigid ka jätkama ning mõnel juhul tõhustama meetmeid, mis vähendaksid tööturu killustatust, tagades õige tasakaalu paindlikkuse ja töökohakindluse vahel.

Maksusüsteemid peavad paremini toetama töökohtade loomist. Alustatud on maksusüsteemide reforme, et vähendada takistavaid asjaolusid töökohtade vastuvõtmisel ning ühtlasi vähendada tööjõu maksustamist nende ettevõtjate toetamiseks, kes (taas)värbavad töötajaid, tihti sellistest inimrühmadest nagu noored ja pikaajalised töötud. Sellest hoolimata on maksukiil viimastel aastatel suurenenud mitmes liikmesriigis, eelkõige madala ja keskmise sissetulekuga töötajate puhul. Võttes arvesse, et suur maksukiil võib piirata nii tööjõu nõudlust kui ka pakkumist, tekitab see suundumus mitme liikmesriigi endiselt kõrge töötuse määra valguses muret.

Palgakujunduses annab üldiselt tooni palkade jätkuv kärpimine. Reformid on tugevdanud palgakujundusmehhanisme, et palgad oleksid paremini vastavuses tootlikkusega, ja toetanud leibkonna kasutada oleva kogutulu suurendamist, keskendudes eelkõige miinimumpalgale. Hiljutised palgasuundumused näivad olevat suuremas osas liikmesriikides üsna tasakaalustatud ja need on kaasa aidanud euroala tasakaalustamisele. Jättes kõrvale mõne erandi, on reaalspalgad suuremas osas liikmesriikides tootlikkusega üldiselt kooskõlas. Isegi kui on vaja teatavaid täiendavaid kohandusi, on see areng riikide sisese ja välise tasakaalu seisukohast positiivne.

Investeerimisel inimkapitali läbi hariduse ja koolituse on keskendutud peamiselt noortele, kuid mõni liikmesriik on tegelenud ka laiema mõjuga, et reformida oma haridussüsteemi või laiendada täiskasvanuhariduse ja kutseõppe võimalusi. Riiklikud kulutused haridusele on aga vähenenud peaaegu pooltes liikmesriikides, vähenedes ELis kui tervikus 2010. aastaga võrreldes 3,2 %. ELi tulevase tööhõive, majanduskasvu ja konkurentsivõime seisukohast on äärmiselt oluline oskuste ja tööturu vajaduste kaasajastamine ja parem kooskõlastamine ning jätkuv investeerimine haridusse ja koolitusse, sealhulgas digitaalloskustesse.

Liikmesriigid jätkasid oma jõupingutusi, et toetada noorte tööhõivet ning tegeleda mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noorte) suure osakaaluga. Noortegarantiist on saanud koolist tööle ülemineku parandamise stiimul ning esimesed tulemused on nüüdseks

saanud nähtavaks: mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal väheneb. Jätkusuutlike tulemuste saavutamiseks on aga vaja jätkuvat rakendamist, mida toetataks ka riiklikest rahastamisallikatest, samuti tuleb keskenduda struktuurireformile. ELi noorte töötuse määr on hakanud vähenema, kuid mitte kõikides riikides ja riikidevahelised erinevused on endiselt märkimisväärsed.

Pikaajaliste töötute tööturule tagasitoomine peab jääma prioriteediks. Pikaajalised töötud moodustavad töötutest praegu 50 %, mis on tööhõive- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas oluline takistus. Tööta olemisest heitunuks muutumise tõenäosus suureneb vastavalt tööta oldud ajale. Pidades silmas ka vajalikku tootlikkuse tõusu ja demograafilisi muutusi, võib sel olla oluline negatiivne mõju majanduskasvule. Naasmist pikaajalisest töötusest tööellu tuleks mitmes liikmesriigis paremini toetada, rakendades aktiivseid tööturumeetmeid. Enne pikaajaliste töötute loobumist ja heitunuks muutumist on vaja viivitamatuid meetmeid nii nõudluse kui ka pakkumise poolel.

Jätkuv sotsiaaldialoogi alane reform on seotud peamiselt kollektiivläbirääkimiste reformiga ja ka töötajate esindamisega. Kollektiivläbirääkimised detsentraliseeruvad tööstusharu(de vaheliselt) tasemelt ettevõtja tasemele. Nendes liikmesriikides, kus tööstusharu(de vahelisi) kollektiivläbirääkimisi kasutatakse, on töötingimuste kindlaksmääramisel suurenenud ettevõtja taseme lepingute osakaal. Detsentraliseeritud kollektiivläbirääkimiste kontekstis on äärmiselt tähtsad töötajate esindamise struktuurid ning läbirääkimiste kooskõlastamine kõrgemate tasanditega ja horisontaalselt, et tagada suurem tootlikkus ja tööhõive ning töötajate õiglane osa palkade näol. On vaja parandada sotsiaalpartnerite kaasamist poliitika kujundamisse ja rakendamisse.

Vaatamata asjaolule, et naised on järjest paremini kvalifitseeritud, möödudes omandatud hariduse seisukohast ka meestest, on nad tööturul endiselt alaesindatud. Naiste ja meeste tööhõive erinevus on endiselt eriti suur lapsevanemate ja hoolduskohustustega inimeste hulgas, rõhutades vajadust võtta täiendavaid meetmeid näiteks lapsehoolduse vallas, samas kui märkimisväärne sooline pensionierinevus ELis on 40 %, mis peegeldab naiste madalamat töötasu ja lühemat karjääri. See toob kaasa vajaduse edasise tegevuse järele, et integreerida töö ja eraelu tasakaalustamise lähenemisviis ulatuslikult poliitikakujundusse, hõlmates lapsehoiuteenuseid, puhkuse ja paindliku tööaja korraldust, samuti maksu- ja hüvitiste süsteeme, mis motiveeriksid leibkonna teist palgasaajat töötama või töötama rohkem.

Liikmesriigid on jätkuvalt ajakohastanud oma sotsiaalkaitstesüsteeme, et hõlbustada tööturul osalemist ning ennetada riske kogu elu jooksul ja inimesi nende eest kaitsta.

Sotsiaalkaitstesüsteemid peavad paremini kaitsma sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse eest ning muutuma kaasavateks vahenditeks, mis on üksikisiku arengu, tööturu, eluaegse arengu ja sotsiaalse sidususe teenistuses. Piisavate pensionide tingimuseks on naiste ja meeste võime läbida pikem ja täisväärtuslikum karjäär, mida toetab aktiivsena vananemise poliitika, mis hõlmab piisavalt tervishoidu ja koolitust. Kaasava tööhõive alaste tulemuste ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb investeerida tööealisesse elanikkonda, pakkudes muu hulgas lapsehooldust. Tervishoiusüsteemid aitavad kaasa individuaalsele ja kollektiivsele heaolule ning majanduslikule õitsengule. Asjakohaste reformidega tagatakse jätkusuutlik finantsbaas ning toetatakse tõhusate esmaste tervishoiuteenuste osutamist ja juurdepääsu neile.

2015. aasta jooksul on liikmesriigid seisnud silmitsi vajadusega reageerida järjest suuremale pagulaste sissevoolule, kusjuures mõned liikmesriigid on eriti mõjutatud. Liikmesriigid on vastu võtnud otsuseid nii integratsioonipakettide kui ka pärssimismeetmete kohta. Kui lühiajaline mõju avaliku sektori suuremate kulutuste näol on suhteliselt väike, ehkki mõnes riigis kaalukam, siis keskpikas ja pikas perspektiivis on kõige olulisem integreerimine tööturule. Liikmesriigid peavad tagama, et varjupaigataotlejad saavad juurdepääsu tööturule hiljemalt 9 kuu jooksul alates kuupäevast, mil nad rahvusvahelist kaitset taotlevad.

1. TÖÖTURU NING SOTSIAALVALDKONNA SUUNDUMUSED JA PROBLEEMID EUROOPA LIIDUS

Käesolevas osas antakse ülevaade tööturu ning sotsiaalvaldkonna suundumustest ja probleemidest Euroopa Liidus. Osa algab üldiste järeldustega, mis tulenevad peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelist. Järgneb peamiste tööhõive- ja sotsiaalvaldkondade üksikasjalikum analüüs.

1.1 Üldised järeldused peamisi sotsiaal- ja tööhõivealaseid näitajaid käsitlevast tulemustabelist

Peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabeli praegune kolmas väljaanne moodustab nüüd osa ühisest tööhõivearuandest. Nagu leidis kinnitust viimastes tööhõivesuunistes,¹ on tulemustabelist eelkõige kasu põhiliste tööhõive- ja sotsiaalprobleemide ning ebakõlade õigeaegsel tuvastamisel ning nende valdkondade tuvastamisel, kus poliitilised meetmed on kõige vajalikumad. Seda tehakse nii iga näitaja taseme kui ka muutuse tähelepaneliku jälgimise ja tõlgendamise teel. Selleks et paremini esile tuua probleeme ja poliitilisi nõuandeid, lähtus komisjon riikide 2015. aasta aruannete ja riigipõhiste soovitude koostamisel tulemustabelist.

Tulemustabeli järelduste analüüs võimaldab paremini mõista tööhõive- ja sotsiaalarenguid. See omakorda aitab pöörata suuremat tähelepanu tööhõivele ja sotsiaalvaldkonnale Euroopa poolaasta raames, nagu soovitati viie ELi institutsiooni juhi aruandes Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimise kohta² ning rõhutati hiljutises teatises majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavate meetmete kohta³. Tulemustabeli parem tõlgendamine aitab objektiivselt tuvastada tööhõive- ja sotsiaalsete lahknemiste suundumusi. Tulemustabelit tuleks lugeda koostoimes järeldustega, mis pärinevad muudest vahenditest (näiteks tööhõive olukorra jälgimise vahend, sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahend ja makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse tulemustabel koos selle hiljuti lisatud tööhõivealaste näitajatega⁴) kaudu.

¹ Nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta (2015), Brüssel, 21. september 2015, 11360/15.

² Kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_en.pdf

³ COM(2015) 600 (final), 21.10.2015.

⁴ Vrd 2016. aasta häiremehhanismi aruanne.

Võimalikud probleemsed suundumused, mis viivad suurte erinevusteni ELi tasandil, ning täiendavat analüüsimist ja võib-olla karmimat poliitilist otsust vajavad põhinäitajad tuvastatakse tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas kolmel tasandil (vaata üksikasjalikke tabeleid lisas):

- iga liikmesriigi näitajate muutus teataval aastal võrreldes varasemate perioodidega (ajaline suundumus);
- iga liikmesriigi näitajate erinevus ELi ja euroala sama aasta keskmisest (ülevaade olemasolevatest tööhõive- ja sotsiaalvaldkonna erinevustest);
- iga liikmesriigi näitajate muutus kahel järjestikusel aastal võrreldes muutustega ELi ja euroala tasandil (näitab sotsiaal-majandusliku ühtlustumise/lahknemise arengut).

Analüüsides ajaloolisi arenguid ja kaugust ELi keskmisest tulemustabeli põhjal⁵ ilmneb, et kriis on tabanud liikmesriike eri moel ja taastumine on olnud ebaühtlane. Ligikaudu pooltes ELi liikmesriikides on vähemalt kaks näitajat liikunud suunas, mis on mõnevõrra murettekitav.

Kuues liikmesriigis (Kreeka, Horvaatia, Küpros, Portugal, Hispaania ja Itaalia) on mitmeid märkimisväärsed tööhõivealaseid ja sotsiaalseid väljakutseid. Olukord kahes liikmesriigis (Prantsusmaa ja Soome) osutab probleemsetele arengutele töötuse, eelkõige noorte töötuse määra vallas, millega Soomes kaasneb netotulu vähenemine. Näitajaid, mis on seotud sotsiaalse tõrjutusega, on ära märgitud viie riigi (Rumeenia, Bulgaaria, Leedu, Läti ja Eesti) puhul. Kahes liikmesriigis (Malta ja Luksemburg) võib aga täheldada kombinatsiooni probleemist ühe näitajaga ja heast, kuid halvenevast olukorrast teise näitajaga.

Üksikasjalikumalt käsitledes on Kreeka olukord kriitiline kõigi näitajate puhul. Horvaatia puhul võib näha probleemseid suundumusi ja määrasid töötuse, NEET-noorte ja vaesuse näitajate vallas. Küprosel võib täheldada murettekitavaid suundumusi üldise ja noorte töötuse määra ning vaesuse ohu määra vallas, samas kuigi NEET-noorte määr valmistab muret, osutab suundumus paranemise poole. Itaalias valitsevad väga murettekitavad suundumused seoses näitajatega, mis osutavad noorte olukorrale tööturul ning arengud on üsna probleemsed ka üldise töötuse määra ja sotsiaalnäitajate vallas. Portugali üldise ja noorte töötuse määrad tekitavad endiselt muret, kuid need on viimastel aastatel paranenud. Sellised positiivsed

⁵ Eelmises osas on esitatud üksikasjalik ülevaade iga näitaja kohta.

muutused ei ole sotsiaalvaldkonda veel üle kandunud, kuna suhtelise vaesuse määr ja sotsiaalse ebavõrdsuse näitajad on endiselt kõrgel tasemel. Hispaanias on töötuse ja NEET-noortega seonduvate näitajate arengud paranenud (nende tase ei ole enam probleemne), kuid noorte töötuse, vaesuse ja ebavõrdsuse olukord valmistab endiselt muret.

Soomes on olnud kõigi kolme tööhõive näitaja areng negatiivne, kuna need on möödunud ajavahemikul oluliselt halvenenud ning vähenenud on ka leibkonna kasutada olev kogutulu. Prantsusmaal on üldine ja noorte töötuse määr ELi keskmisest kõrgem ja veelgi suurenemas.

Kuigi tööturu olukord on mitmes riigis stabiilne või paraneb, võib täheldada murettekitavat olukorda seoses sotsiaalnäitajatega. Rumeenia olukord on kriitiline seoses NEET-noorte määr, suhtelise vaesuse määr ja ebavõrdsusega. Ebavõrdsuse kasvu pingereas oli Bulgaaria teisel kohal, kusjuures näitajad olid kõrged algusest peale. NEET-noorte olukorda peetakse endiselt kehvaks (ehkki see on paranemas). Mõlemat sotsiaalnäitajat peetakse endiselt probleemseks ka Lätis, Leedus ja Eestis.

Kahe liikmesriigi arengud on vastuolulised: mõned näitajad liiguvad healt või juba probleemset tasemelt halvemuse suunas. Luksemburgis suurenes NEET-noorte määr (kusjuures eelnevalt oli tase siiski hea) ning ebavõrdsuse näitaja osutab tähelepanu nõudvatele probleemidele. Maltal suurenesid märgatavalt suhtelise vaesuse määr (kusjuures eelnevalt oli tase suhteliselt hea) ja NEET-noorte määr.

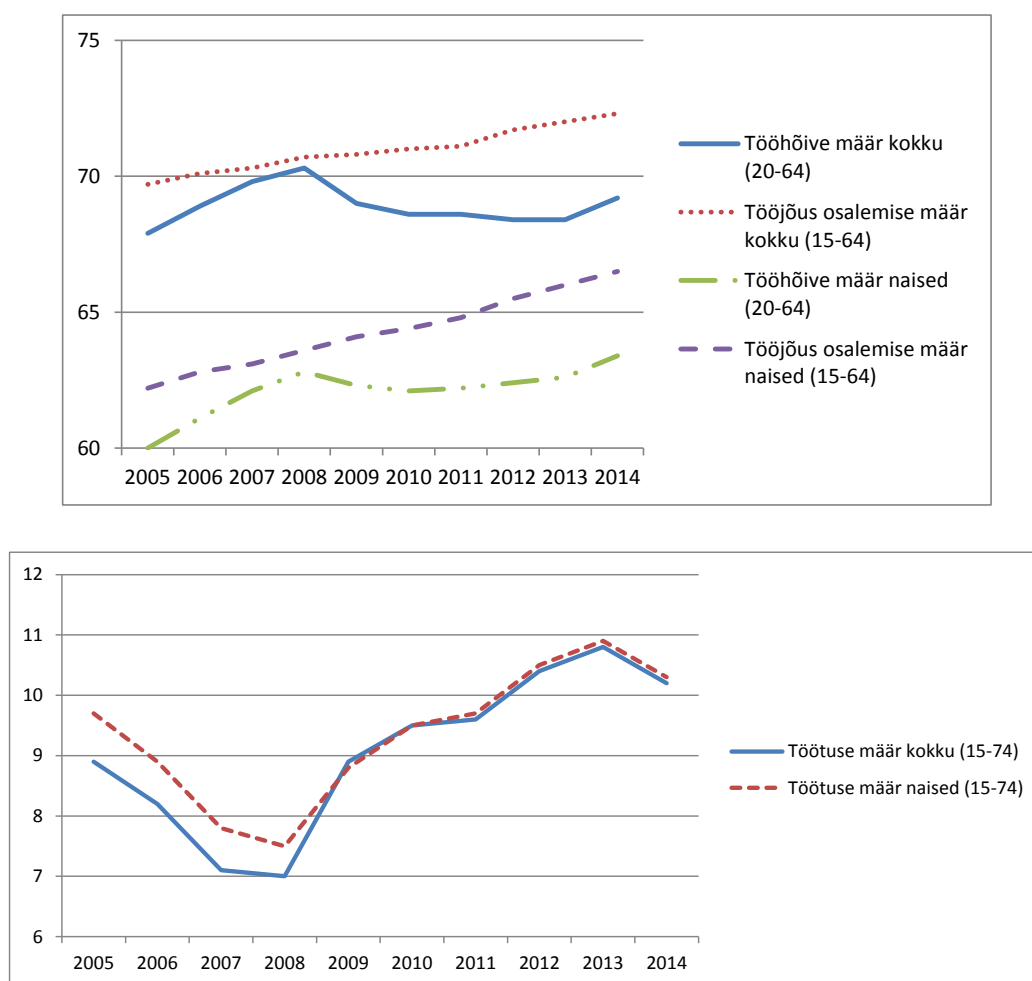
Samas Austria olukord on üldiselt hea või väga hea kõigi näitajate lõikes, ehkki teatavat halvenemist on märgata üldise töötuse ja NEET-noorte määr osas.

1.2 Tööturu suundumused ja väljakutsed

ELi majanduse elavnemine algas 2013. aastal ning suurem osa tööturu näitajaid hakkas peagi paranema. Siiski ei ole kriisi ulatus ega majanduse aeglane taastumine, eelkõige euroalal, lubanud veel saavutada reaals-SKP kriisieelset taset. Tööhõive määr on taas suurenemas (joonis 1). Tööhõive määr (20–64aastaste hulgas) suurenes 2014. aastal EL 28s 0,8 protsendipunkti, saavutades määra 69,2 % ning EA 19s 0,4 protsendipunkti, saavutades

määr 68,1 %⁶. Samal ajal suurenes tööjõus osalemise määr (15–64aastaste hulgas) vastavalt 0,3 ja 0,1 protsendipunkti, saavutades nii EL 28s kui ka EA 19s määr 72,3 %. 2008. aastal alanud töötuse määr stabiilne kasv 2013. aastal pöördus, kusjuures töötuse määr (15–74aastaste hulgas) vähenes 2013–2014 EL 28s 10,8 %-lt 10,2 %-le ja EA 19s 12,0 %-lt 11,6 %-le. Langustrend leidis kinnitust 2015. aasta esimeses pooles, mil töötuse määr vähenes 2014. aasta sama ajavahemikuga võrreldes EL 28s 0,7 protsendipunkti ja EA 19s 0,5 protsendipunkti.

Joonis 1. Tööhõive, töötuse ja tööjõus osalemise määr, EL 28, kokku ja naised

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring.

Tööhõive ja töötuse suundumusi juhivad muutused töö leidmise ja töö kaotamise määrades. 2013. aasta alguse madalast tasemest lähtudes on töö leidmise määr taastunud, samas kui töö kaotamise määr hakkas langema alates 2012. aasta algusest. 2013–2014 täheldatud töötuse määra vähenemine on olnud seotud peamiselt töö kaotamise määra

⁶ [2015 update when available]

vähenedamisega, samas kui töö leidmise määr, ehkki see on paranemas, on endiselt alla kriisieelset taset ja eriti madal on see tööotsijate puhul, keda iseloomustavad pikad töötuseperioodid.

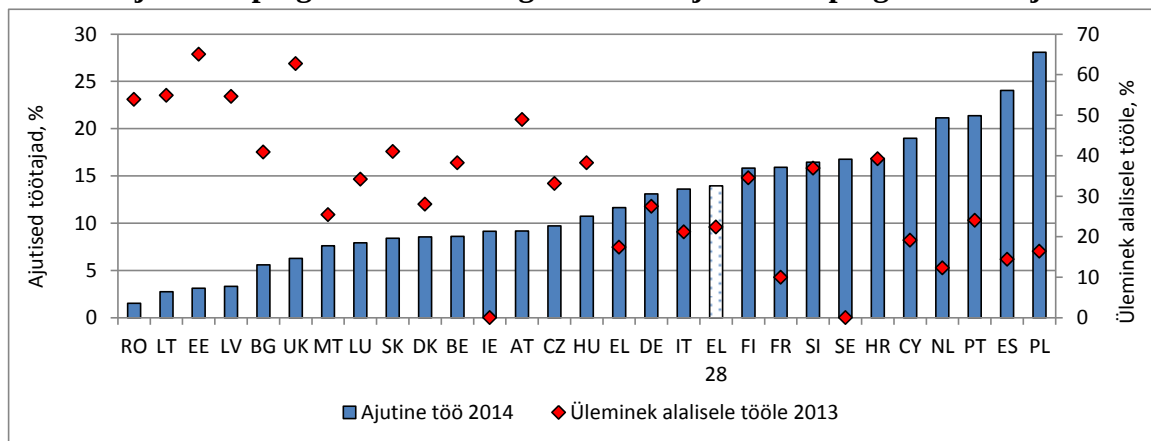
Tööhõive kasvu dünaamika on olnud liikmesriikide, majandussektorite ja lepingute liigi lõikes erinev. 2014. aastal suurenes tööhõivemäär (20–64aastaste hulgas) 2013. aastaga võrreldes kõigis liikmesriikides, välja arvatud Soomes (–0,2 protsendipunkti), Austrias (–0,4 protsendipunkti) ja Madalmaades (–0,5 protsendipunkti). Erinevused siiski püsivad, sest 2014. aasta määra vahemik on järgmine: 53,3 % Kreekas, pisut alla 60 % Horvaatias, Itaalias ja Hispaanias ning üle 75 % Madalmaades (75,4 %), Taanis (75,9 %), Ühendkuningriigis (76,2 %), Saksamaal (77,7 %) ja Rootsis (80,0 %). Valdkondliku arengu osas on tööhõivemäära paranemine nüüd jõudnud suuremasse ossa sektoritesse, sealhulgas kriisist enim mõjutatutesse (põllumajandus, ehitus ja tööstus). Lepinguliikide lõikes on viimastel aastatel vastavalt ootustele olnud kõige rohkem kõikuv ajutiste lepingute sektor. Tähtajatute töölepingute ja füüsilisest isikust ettevõtjate sektor on kõikunud vähem ning püsinud alates 2011. aastast enam-vähem stabiilsena. Alates 2013. aastast on üldise tööhõive suurenemise peamiseks mootoriks olnud ajutiste lepingute arvu suurenemine. Nagu on näidatud joonisel 2, on ajutiste lepingute kasutamine liikmesriigiti väga erinev, jäädes 2014. aastal vahemikku alla 5 % Rumeenias ja Balti riikides ning üle 20 % Hollandis, Portugalis, Hispaanias ja Poolas. Ka ajutistelt tähtajatutele lepingutele ülemineku määr on riigiti erinev ja näib, et ülemineku määr on kõrgeim (madalaim) riikides, kus ajutiste lepingute osakaal on madalaim (kõrgeim). Nii ajutiste lepingute osakaal kui ka üleminek ajutistelt tähtajatutele töölepingutele illustreerib seda, kui paindlik tööturg on. Nad võivad kajastada ka erinevusi liikmesriikide töötajate kaitset käsitlevates õigusaktides ning seda, mil määral riikide tööturgu iseloomustab sellel osalejate ja sellelt eemalejääjate efekt. Erilist muret valmistab see riikides, kus ajutiste lepingute kasutamine on ulatuslik ja kus ajutised lepingud tihtipeale ei paranda alalise täistöökohta saamise võimalust, nagu ilmneb jooniselt 2.

Mittestandardised töölepingud on rohkem levinud naiste, noorte ja mitterutiinse füüsilise töö puhul. Need tunduvad olevat seotud karistavate palgatingimustega ning enam levinud madala sissetulekuga töötajate hulgas⁷. Töökohtade osas tekkiva ebakindluse teine külg on

⁷ OECD 2015. aasta aruanne *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*.

mittevabatahtliku osalise tööajaga töö osakaal, mis on suurenenud 16,7 %-lt 19,6 %-le üldisest tööhõivest, samuti juhutöö eri vormide levik ja mitmekesistumine⁸.

Joonis 2: Ajutiste lepingute osakaal ning üleminek ajutistelt lepingutelt tähtajatutele

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring ning sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ühenduse statistika. Lühikirjeldus: BG, EL, PT, HR andmed ülemineku kohta 2012. aastast, AT andmed 2014. aastast. IE ja SE andmed ülemineku kohta ei ole kättesaadavad.

Tööhõive areng peegeldab töökohtade loomise netosuundumusi, kusjuures väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd) nähakse tavapäraselt tööhõive kasvu mootoritena. 2002–2010 löid 85 % ELi uutest töökohtadest VKEd. Seevastu 2010–2013 vähenes tööhõive ELi VKEdes 0,5 % võrra. Tänapäeval on paljudes liikmesriikides mittefinantssektorile antavate laenude kättesaadavus endiselt halb, mis on tingitud nii laenupakkumise kui ka -nõudluse teguritest, sealhulgas sektori ümberkorraldamisest ja finantsvõimenduse vähendamisest pärast finantskriisi. Piiratud juurdepääs rahastamisele vähendab tõenäoliselt ka idufirmade arvu. 2014. aastal suurenes füüsilisest isikust ettevõtjate arv umbes sama kiiresti kui tööhõive, mistõttu füüsilisest isikust ettevõtjate arv ELi tasandil ei muutunud (14,6 %) ning jäi allapoole 15 %, mis iseloomustas ajavahemikku 2004–2006. Naiste füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise määr on jätkuvalt umbes 10 %, samal ajal kui meeste vastav määr oli endiselt ligikaudu 20 %. Liikmesriikide füüsilisest isikust ettevõtjana töötamise määr ja selle muutumine on väga ebaühtlane, peegeldades mitmeid asjaolusid, näiteks raamtingimusi, ettevõtlusvaimu riigis ja tasustatud töö tegemise võimalusi. Määrad on kümne aasta tagustest oluliselt kõrgemal Madalmaades, Slovakkias, Sloveenias, Kreekas, Ühendkuningriigis ja Tšehhi Vabariigis.

⁸ Eurofoundi 2015. aasta aruanne *Developments in working life in Europe: EurWORK annual review 2014*.

Aktiivsuse määr erineb elanikkonna rühmiti ja liikmesriigiti. Määrade muutus on stabiilsem kui tööhõive määra oma, võimalik et peegeldades üksnes tagasihoidlikku heitumust. Kooskõlas pikemaajaliste suundumustega on nende puhul näha järjepidevat suurenemist teatavate rühmade, eelkõige naiste ja vanemaealiste töötajate puhul, kusjuures madala kvalifikatsiooniga ja noorte meeste (15–24) tööhõive määr on vähenenud. Kuigi tööhõive määra erinevused on aja jooksul nii meeste kui ka naiste ning eakamate ja parimas tööeas töötajate vahel vähenenud, on need endiselt suured. 2014. aastal oli EL 28s naiste tööhõive määr 66,5 %. Ehkki see on meeste omast 11,5 protsendipunkti väiksem, on erinevus 2010. aastaga võrreldes (13,2 protsendipunkti) vähenenud. Soolised erinevused täis- või osalise tööajaga töötamisel suurendavad erinevusi tööhõive määras ja väljenduvad sooliste palgaerinevustena, mis terve tööelu jooksul kuhjuvad sooliseks pensionilõheks. 2010–2014 vähenes vanemaealiste töötajate (55–64) ja parimas tööeas töötajate (25–54) tööjõus osalemise määra erinevus 35,4 protsendipunktilt 29,6 protsendipunktile. Seevastu kodanike ja mittekodanike vahelised ning puuetega ja puudeta inimeste vahelised erinevused ei ole vähenenud. Eri riikides on endiselt märkimisväärsed erinevusi üldises tööjõus osalemise määras (2014. aastal alates 63,9 %st Itaalias kuni 81,5 %ni Rootsis) ning konkreetsete rühmade puhul, mis peegeldab erinevusi majanduslikes tingimustes, tööturusüsteemide ülesehituses ja töötajate isiklikes eelistustes.

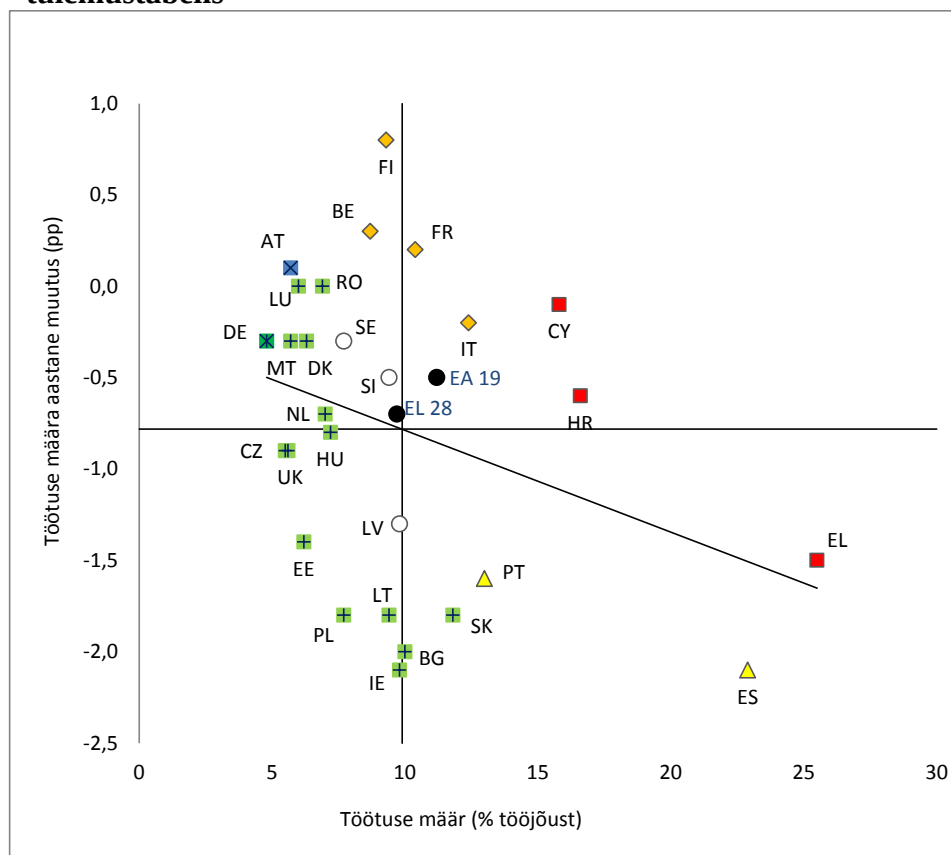
Töötuse ja noorte töötuse määr on hakanud vähenema, kuid mitte kõikides liikmesriikides ning riikidevahelised erinevused on endiselt märkimisväärsed. Peamisi sotsiaal- ja tööhõivealaseid näitajaid käsitleva tulemustabeli järelduste põhjal võib terves Euroopas täheldada töötuse määra teatavat ühtlustumist, kusjuures keskmisest suurem on olnud vähenemine mitmes liikmesriigis, kus töötuse määr oli väga kõrge (asjakohaseimad näited on Hispaania ja Portugal, kellele järgneb Kreeka). Nagu ilmneb ka jooniselt 3, oli 2015. aasta esimeses pooles töötuse määr alates ligikaudu 5 %st Saksamaal rohkem kui 20 %ni Hispaanias ja Kreekas. Töötuse määrad näivad väga kõrged ka Horvaatias ja Küprosel, kusjuures viimasel see jätkuvalt suureneb.

Halvenemisele osutavat trendi (suurenemine on keskmisest oluliselt suurem) võib täheldada mitmes riigis, kus töötuse määra osas on tulemus suhteliselt parem. Nii on see Belgias, Prantsusmaal, Soomes ja Austrias (viimasena nimetatud töötuse määr on siiski väga madal: 5,1 %). Nende riikide seas on Soome puhul kasv EL 28 suurim: 0,8 protsendipunkti. Kuigi Itaalias töötus väheneb, on vähenemise tempo keskmisega võrreldes aeglane. Selliseid

arenguid tuleks hoolikalt analüüsida, sest need võivad kujuneda pikemaajalisteks suundumusteks.

Soolisest perspektiivist on töötuse määra vähenemine meeste ja naiste puhul üldiselt võrreldav (EL 28 puhul vastavalt 0,8 ja 0,7 protsendipunkti). Naiste töötuse määr on endiselt probleemne Lõuna-Euroopas (eelkõige Kreekas ja Hispaanias) ning mõnes Ida-Euroopa riigis (Horvaatia, Slovakkia).

Joonis 3. Töötuse määr ja selle aastane muutus peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelis

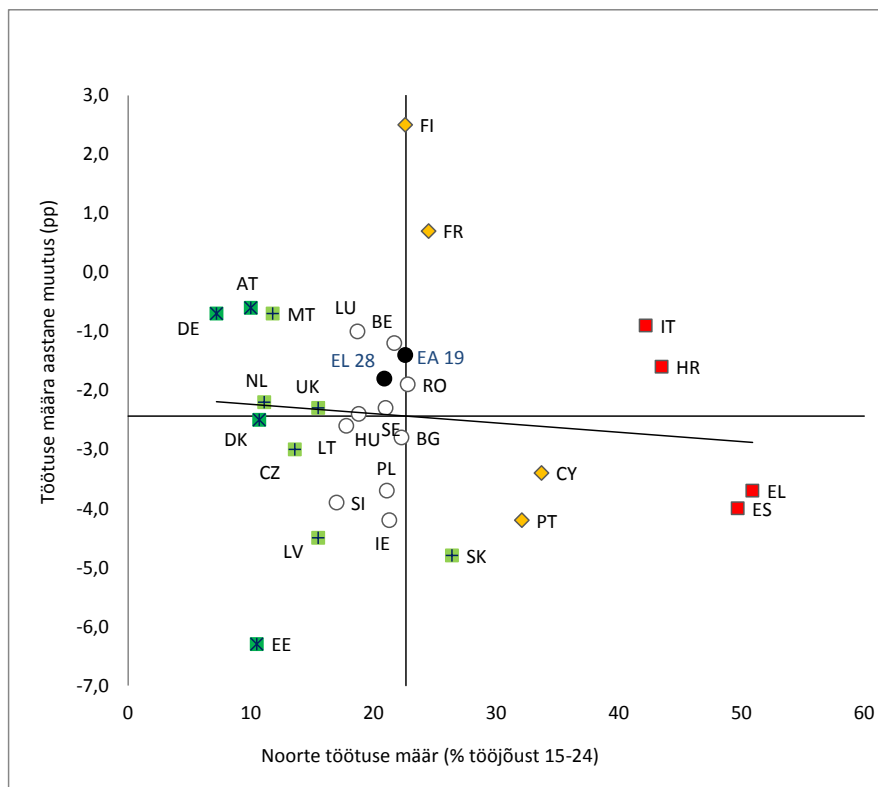

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring ning DG EMPLi arvutused. Ajavahemik: 2015. aasta 1. poolaasta tase ja aastane muutus võrreldes 2014. aasta 1. poolaastaga. Märkus: telgede keskpunktiks on EL 28 kaalumata keskmine. EL 28 ja EA 19 osutavad vastavatele kaalutud keskmistele. Selgitus on esitatud lisas.

Nagu on näidatud joonisel 4, on riikidevahelised erinevused noorte töötuse määra osas veelgi suuremad. Kahe riigi (Kreeka ja Hispaania) noorte töötuse määr on endiselt ligikaudu 50 %, kahe puhul (Itaalia ja Horvaatia) on see üle 40 % ning kahe puhul (Küpros ja Portugal) üle 30 %. Ka naiste töötuse määr on kõrgeim just neis riikides. Ehkki regressioonisirge langus osutab, et liikmesriikide olukord on hakanud ühtlustuma, peaks vähenemine toimuma nendes riikides kiiremini, et noorte töötus naaseks kiiresti mõistlikule tasemele. Selles rühmas näib Portugal olevat riik, mille olukord ühtlustub kõige kiiremini. Võttes aluseks suhteliselt hea

alguspunkti, näitab noorte tööhõive olukord halvenemise märke väikeses riikide rühmas (sealhulgas Prantsusmaal ja Soomes). Erilist tähelepanu väärib Soome, kuna ajavahemiku 2,5 protsendipunkti suurune kasv osutab kehvadele majandustingimustele (üldise töötuse määra suurim kasv EL 28s).

Joonis 4. Noorte töötuse määr ja selle aastane muutus peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelis

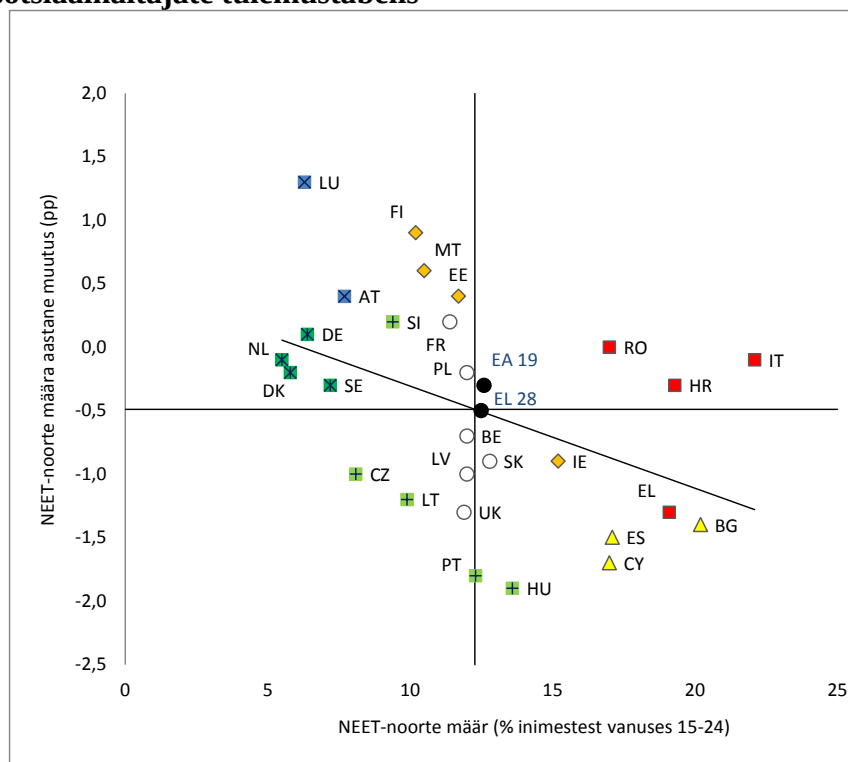

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring ning DG EMPLi arvutused. Ajavahemik: 2015. aasta 1. poolaasta tase ja aastane muutus võrreldes 2014. aasta 1. poolaastaga. Märkus: telgede keskpunktiks on EL 28 kaalumata keskmine. EL 28 ja EA 19 osutavad vastavatele kaalutud keskmistele. Selgitus on esitatud lisas.

Ka mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noorte) osakaal väheneb (joonis 5).

NEET-noorte määr on siiski endiselt väga suur mitmes riigis (Iirimaa, Küpros, Hispaania, Rumeenia, Kreeka, Horvaatia, Bulgaaria ja Itaalia, kusjuures kahes viimati nimetatud on määr üle 20 %). Naiste hulgas on NEET-noorte osakaal kõige suurem Kreekas, Itaalias, Rumeenias ja Bulgaarias. Kui Hispaania, Bulgaaria, Kreeka ja Küprose määr näib ühtlustuvat suhteliselt kiiresti, siis Itaalias, Horvaatias ja Rumeenias näib kohandumise (kui see toimub) kiirus olevat ebapiisav. Ka sellisel juhul on mõnes liikmesriigis, kus NEET-noorte määr on suhteliselt madal või keskmise lähedal, selle aastane muutus ELi keskmisest märkimisväärselt kõrgem. Nii on see Luksemburgis, Austrias, Soomes ja Maltal.

Joonis 5. NEET-noorte määr ja selle aastane muutus peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelis

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring ning DG EMPLi arvutused. FR ja ES puhul on aegrida katkenud. Ajavahemik: 2014. aasta tase ja aastane muutus võrreldes 2013. aastaga. Märkus: telgede keskpunktiks on EL 28 kaalumata keskmine. EL 28 ja EA 19 osutavad vastavatele kaalutud keskmistele. Selgitus on esitatud lisas.

Haridussüsteemist varakult lahkumise määr on paranenud suuremas osas riikidest.

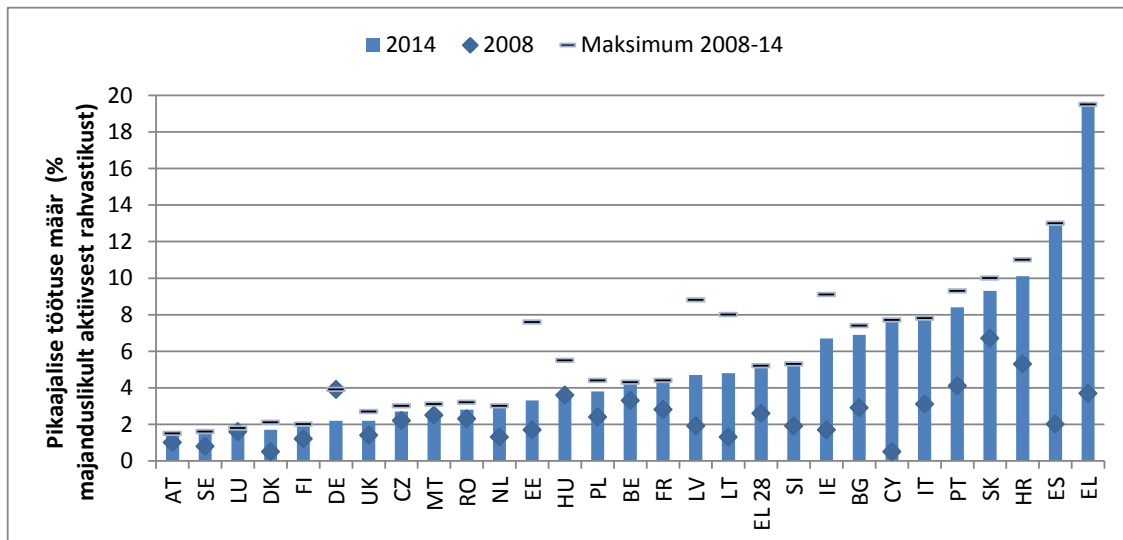
2013. aastaga võrreldes vähenes 2014. aastal haridussüsteemist varakult lahkumise määr 20 liikmesriigis, kuid määr tõusis suhteliselt märgatavalt Eestis. Ehkki suures enamikus liikmesriikidest on areng olnud positiivne, on tase endiselt eriti kõrge mitmes riigis (Malta, Itaalia, Portugal ja Hispaania). Lisaks on teises riigis sündinud noorte puhul määr keskmiselt kümme protsendipunkti kõrgem kui samas riigis sündinud noortel, kusjuures suurim (ligikaudu 20 protsendipunkti) on määr Kreekas ja Itaalias⁹.

Vaatamata tööturu olukorra üldisele paranemisele on pikaajalise töötuse määr mitmes liikmesriigis jätkuvalt väga kõrge. Kriisi järel (2008–2014) suurenes pikaajalise töötuse määr kõigis liikmesriikides, välja arvatud Saksamaal (joonis 6). Üldine määr on endiselt suhteliselt kõrge, eelkõige Kreekas ja vähemal määral ka Hispaanias, kus mõlemal juhul on 2014. aastal fikseeritud määr endiselt väga lähedal oma maksimaalsele tasemele. Pikaajaline töötus ohustab mehi, noori ja madala kvalifikatsiooniga töötajaid suhteliselt rohkem kui teisi rühmi tööturul ning puudutab eelkõige inimesi, kes töötavad kutsealadel ja sektorites, mille

⁹ Vt *Education and Training Monitor 2015* (http://ec.europa.eu/education/tools/et-monitor_en.htm)

osatahtsus on kahanemas. Pikaajalise töötuse taseme ning kahe-suunaliste voogude (töötuks-tööle) muutuse ennustamisel jääb oluliseks faktoriks majanduse üldine olukord, kuid esineb ka tugev riigipõhine mõju, mis seondub peamiselt tööturusteede erinevustega.

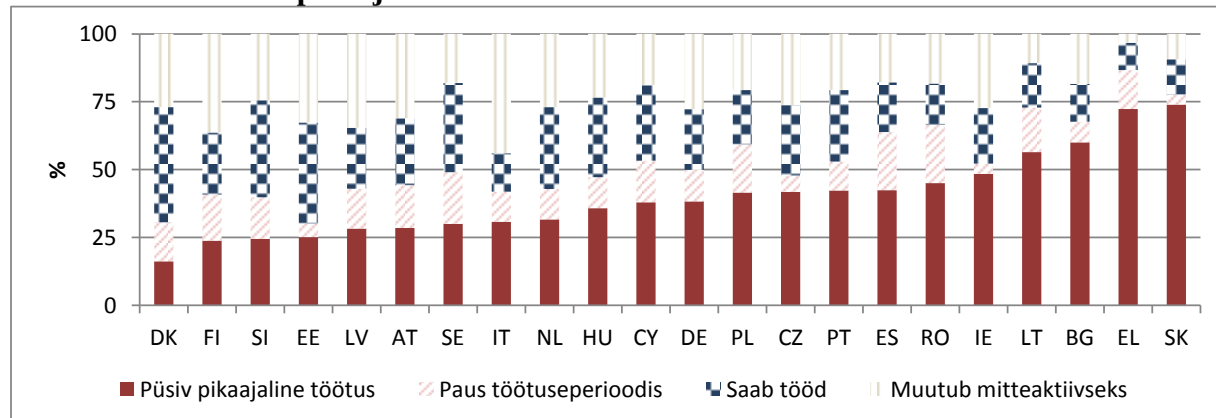
Joonis 6. Pikaajalise töötuse määr (2008, 2014 ja maksimumtase)

Allikas: *Employment and Social Developments in Europe (ESDE) 2015*, Euroopa Komisjon.

Pikaajalise töötuse dünaamikas esineb liikmesriikidevahelisi erinevusi. Joonisel 7 on näidatud pikaajaliste töötute üleminekumäär 2013–2014. Mitmes liikmesriigis on pikaajaliselt töötuks jäämise määr (pikaajalised töötud, kes on töötud ka aasta hiljem) märkimisväärne, ületades Leedu, Bulgaaria, Kreeka ja Slovakkia puhul 50 %. Teisest küljest leitakse tööd suhteliselt tihti Taanis, Rootsis, Eestis ja Sloveenias. Aktiivsuse kaotamine peegeldab tõenäoliselt tööotsijate heitumist. Eriti suur on see Itaalias, mõnevõrra väiksem Soomes, Eestis ja Lätis.

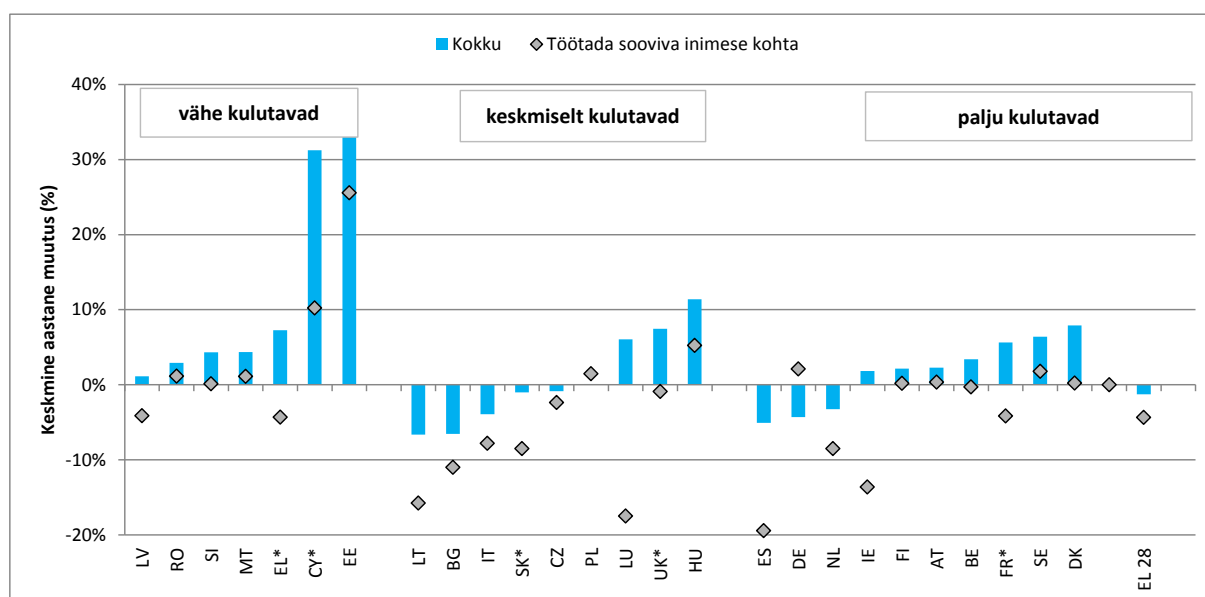
Joonis 7. 2013. aasta pikaajaliste töötute olukord tööturul 2014. aastal

Allikas: *Employment and Social Developments in Europe (ESDE) 2015*, Euroopa Komisjon.

Pikaajaliste töötute suuresti ebasoodsast olukorrast hoolimata on aktiivse tööturupoliitika kogukulu vähenenud mitmes liikmesriigis, olles tunnistuseks valitsemissektori pingelisest eelarvest. 2007–2012 vähenes kogukulu (protsendina 2007. aasta SKPst) kaheksas liikmesriigis ning kulud tööd teha sooviva inimese kohta vähenesid 13 riigis (joonis 8). Peamiselt suurenes see nendes liikmesriikides, kus tase oli 2007. aastal suhteliselt madal. Ehkki värskemaid, mitut riiki hõlmavaid andmeid kulutuste kohta veel ei ole, ei ole tõenäoline, et kulud oleksid märkimisväärselt suurenenud, võttes arvesse, et valitsemissektori eelarve on jäänud mitmes liikmesriigis pingeliseks ka pärast 2012. aastat. Lisaks on märkimisväärne nende riikide arv, kus aktiivse tööturupoliitika vahendid ei ole suunatud eelkõige pikaajalistele töötutele, kusjuures ligikaudu pooltes liikmesriikides on kulude suunatuse osakaal alla 20 %. Riiklike tööhõiveteenistuste haare, toetuste haare ning pikaajaliste töötute osalemine hariduses ja koolituses näib samuti olevat mitmes liikmesriigis aja jooksul vähenenud, mis võib olla seotud raskustega jõudmisel väga pikaajaliste töötuteni (kaks aastat ja enam)¹⁰.

Joonis 8. Aktiivsete tööturumeetmete kulude aastane reaalkasv, 2007–2012

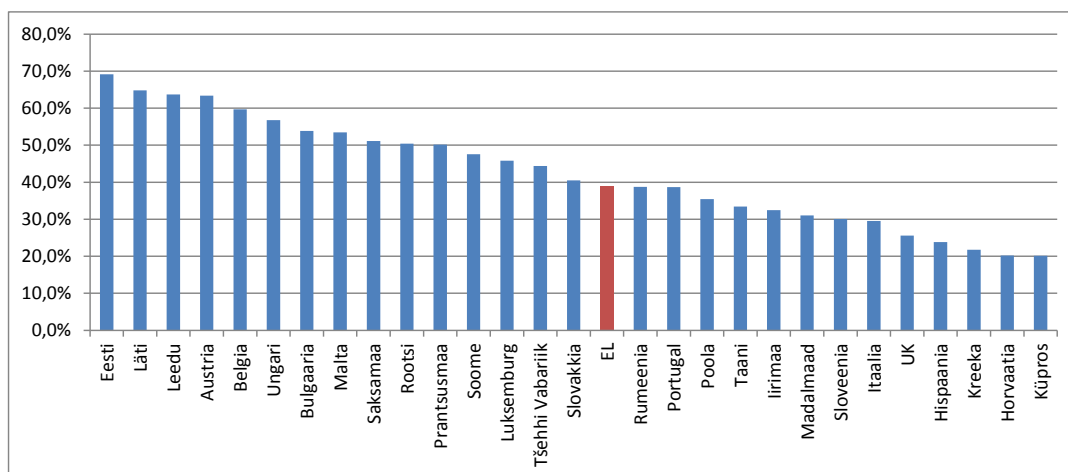

Allikas: Eurostat, tööturumeetmete andmebaas. EL 28 keskmine väärtus, DG EMPLi arvutused. Märkus: liikmesriigid on jaotatud vähe/keskmiselt/palju kulutavateks aktiivsete tööturumeetmete 2007. aasta kulude põhjal (kategooria 1–7, % SKPst). EL 28 koondväärtus, mille prognoosimisel on puuduvate andmete tõttu kasutatud Ühendkuningriigi ja Kreeka 2010. aasta väärtusi 2011–2013 kohta; Hispaania, Prantsusmaa, Küprose, Malta ja Rumeenia 2012. aasta väärtusi ka 2013. kohta ning välja jäetud Horvaatia. Horvaatia ja Portugal on andmete puudumise ja katkestuste tõttu andmeridades välja jäetud. *Katkestuste tõttu andmeridades kasutatakse Kreeka, Prantsusmaa ja Ühendkuningriigi puhul 2007–2012 keskmiste väärtuste asemel 2007–2010 omi, Slovakkia puhul 2008–2012 omi ja Küprose puhul 2007–2011 omi.

¹⁰ Peatükk „Preventing and Fighting Long-Term Unemployment”, *Employment and Social Developments in Europe 2015*, Euroopa Komisjon.

(Pikaajaliste) töötute tagasihoidlikum aktiveerimine võib suurendada juba olemasolevate oskuste nappust. Väiksem kulutamine (pikaajaliste) töötute aktiveerimisele võib eelkõige koolituse puhul takistada neid omandamast oskusi, mida on vaja tööle naasmiseks. See mitte ainult ei pikendaks töötuna olemist, vaid suurendaks ka juba olemasolevate oskuste nappust. Nagu on näidatud joonisel 9, on mitmes liikmesriigis olulisel osal tööandjatel raskusi vajalike oskustega töötajate leidmisel. Suhteliselt suurtes raskustes on Balti riigid (mis võib olla seotud inimeste suhteliselt suure väljavooluga neist riikidest teistesse ELi liikmesriikidesse) ning ka madala tööpuudusega riigid nagu Austria, Belgia ja Saksamaa. Vähem probleeme on sellistel liikmesriikidel nagu Hispaania, Kreeka, Horvaatia ja Küpros, kus tööjõu väike pakkumine ei ole töölevõtmise puhul piiravaks teguriks. Oskuste nappust peaks aitama vähendada parem kvaliteet ja täiendavad investeeringud elukestva õppe pakkumisse. Eurostati andmetel suurenes 2009–2014 elukestev õpe valdavalt osas liikmesriikidest (välja arvatud Horvaatias, Küprosel, Kreekas, Poolas, Hispaanias ja Sloveenias), kuid endiselt on suuri erinevusi: 2014. aasta andmed elukestvas õppes osalemise kohta ulatuvad 1,5 %st Rumeenias ja 1,8 %st Bulgaarias rohkem kui 25 %ni Soomes, Rootsis ja Taanis.

Joonis 9. Euroopa ettevõtete raskused vajalike oskustega töötajate leidmisel, 2013

Allikas: Kolmas Euroopa ettevõtete uuring (2013), Eurofound (märkus: nende ettevõtete hulk, kes vastasid jaatavalt küsimusele: „Kas teie ettevõtte koges raskusi vajalike oskustega töötajate leidmisel?“).

Töötajate leidmise raskustel võib olla mitmeid põhjusi, millest üks on vajalike oskuste puudumine töötajatel. Oskuste tööturu nõudlusele mittevastavuse hiljutine analüüs siiski näitab, et vaid vähem kui pool värbamisraskustest on seotud tegeliku oskuste puudujäägiga, peaaegu kolmandikul juhtudel võib olla tegu väheatraktiivse palgaga. Ebatüüpilised tööajad ja koolitusvõimaluste puudumine töökohal koos väheatraktiivse palgaga vähendavad tööandjate

võimalusi leida töötajaid. Lisaks sellele on uuringud näidanud, et ettevõtted, kes ei suuda leida vajalike oskustega töötajaid, on sageli tõrksad pakkuma pikaajalisi lepinguid¹¹.

Struktuursed puudused oskuste baasis ohustavad Euroopa majanduskasvu potentsiaali.

Hiljutised andmed OECD ja EÜ täiskasvanute oskusi käsitlevast uuringust (PIAAC) osutavad sellele, et ligikaudu 20 %-l tööealisest elanikkonnast on ainult madal põhikvalifikatsioon (kirja- ja arvutusoskus) ning mõnes riigis (Prantsusmaa, Hispaania, Itaalia) on see näitaja isegi veel kõrgem. Ainult vähestes riikides (Eesti, Taani, Soome, Madalmaad, Rootsi) on kõrge põhikvalifikatsiooniga inimeste osakaal suur ja enamiku liikmesriikide näitajad jäävad kaugele maha parimate tulemustega riikide näitajatest mujal maailmas (nt Jaapanist või Austraaliast). Digitaalsete oskuste osas puudusid need 2014. aastal keskmiselt 22 %-l ELi elanikest, kusjuures käärid ulatusid 5 %st Luksemburgis 45 %ni Bulgaarias ja 46 %ni Rumeenias¹². Võttes arvesse, et digitaalühiskonnas tõhusaks toimimiseks vajab inimene rohkem kui baastaseme oskusi (nt suudab saata vaid e-kirju), võib digitaalseid oskusi lugeda ebapiisavaks 40 % ELi elanike puhul. Valitsemissektori kulusid käsitlevatest andmetest leiab kinnitust, et inimkapitalisse investeerimise lõhe oht suureneb, kuna avaliku sektori kulutused haridusele on alates 2010. aastast vähenenud 3,2 %. Viimasel, 2013. aastal, vähenesid kulutused üheteistkümnnes liikmesriigis. Euroopas ei investeerita hariduse ja oskuste omandamisse tulemuslikult ning see kahjustab keskpikas perspektiivis konkurentsivõimet ja takistab töötajatel töö leidmist.

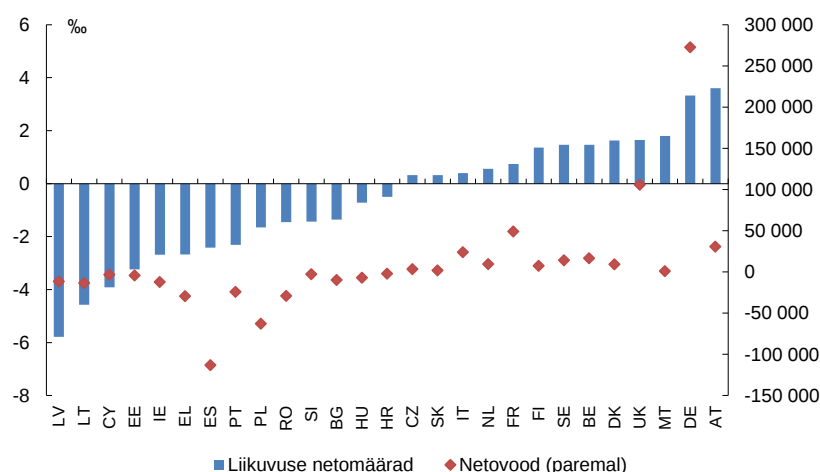
Tööjõu liikuvus võib olla oluline kohandamismehhanism riikidevaheliste erinevuste vähendamiseks tööpuuduse vallas ning oskuste nappuse vähendamiseks. Joonisel 10 esitatud ELi-sisese liikuvuse näitajatest ilmneb suhteliselt selge muster: inimesed kolivad ära riikidest, mida kriis tabas kõige rängemini, ning suunduvad riikidesse, mis said kriisiga suhteliselt hästi hakkama. See on suurendanud pikemaajalisi vooge Kesk- ja Ida-Euroopast jõukamatesse Loode-Euroopa riikidesse. Netoväljaränne on absoluutarvudes suurim Hispaanias ja Poolas, samas kui netosisseränne on suurim Saksamaal ja Ühendkuningriigis. Üldiselt on liikuvus ELi riikide vahel endiselt tagasihoidlik. Liikuvad kodanikud on tavaliselt noored ja kõrgelt haritud, aidates sellega leevendada oskuste puudujääki vastuvõtvas riigis, kuid tekitades teatavaid probleeme ka riikides, kust nad lahkuvad, isegi kui nad panustavad

¹¹ Peatükk *Supporting Skills Development and Matching in the EU, Employment and Social Developments in Europe 2015*, Euroopa Komisjon.

¹² Vastavalt digitaaloskuste liitindeksile, mis põhineb digitaalpädevuse raamistikul, <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/lb-na-26035-enn.pdf>.

rahaülekannetega¹³. Täielik läbipaistvus ja diplomite võrreldavus kogu ELis aitaks kaasa töötajate liikuvusele, aidates tööandjatel mõista ja usaldada üksikisiku poolt teises liikmesriigis omandatud kvalifikatsiooni. Selleks seovad liikmesriigid oma riiklikud kvalifikatsioonitasemed Euroopa kvalifikatsiooniraamistikuga.

Joonis 10. ELi-sisese liikuvuse netomäär ja -vood, 2013

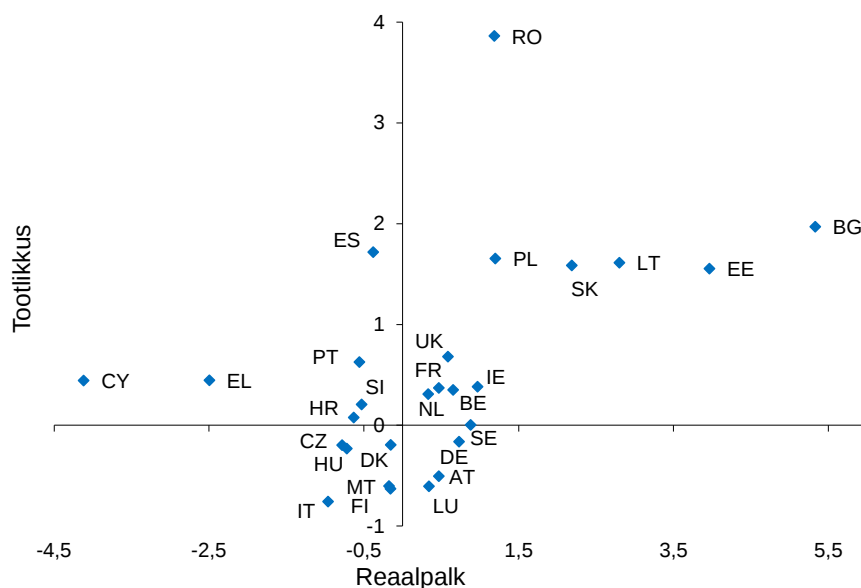

Allikas: *Labour Market Developments in Europe, 2015*, Euroopa Komisjon. Märkus: Luksemburgi väärtus jäeti välja kui ebaproportsionaalse erand. ELi-sisese liikuvuse netomäär arvutatakse teistesse ELi liikmesriikidesse suunduva ja neist pärineva rände vahe suhtena riigi elanikkonda aasta alguses 1 000 elaniku kohta.

Palgasuundumused näivad olevat tootlikkusega kooskõlas suuremas osas liikmesriikides ja need on kaasa aidanud euroala tasakaalustamisele. Kuni 2008. aastani suurenes tööjõu ühikukulu kiiremini euroala puudujäägiga riikides kui ülejäägiga riikides. Seejärel suundumus pöördus, mis aitas taastada mõjutatud liikmesriikide maksebilansi tasakaalu. Lisaks, nagu on näidatud joonisel 11, tunduvad reaalpalgad viimastel aastatel liikuvat enam-vähem kooskõlas tootlikkusega (vastupidiselt sellele, mida täheldati möödunud aastatel mitmes riigis), kusjuures mitmes riigis esineb vaid väikeseid kõrvalekaldeid (välja arvatud Küprosel, Kreekas, Hispaanias, Eestis, Rumeenias ja Bulgaarias). Riikide sisese ja välise tasakaalu seisukohast on tegu üldiselt positiivse arenguga.

Joonis 11. Reaalpalk ja tootlikkus, keskmised kasvumäärad 2012–2014

¹³ *Employment and Social Developments in Europe 2015*, Euroopa Komisjon.

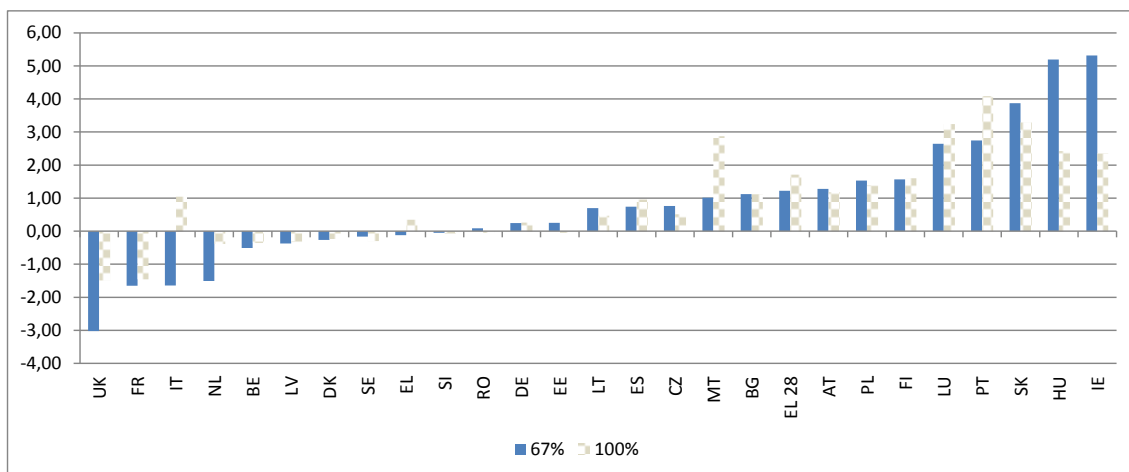
Allikas: *Labour Market and Wage Developments in Europe 2015*, Euroopa Komisjon

Viimastel aastatel on maksukiil suurenenud paljudes liikmesriikides, eriti madalat ja keskmist palka teenivate töötajate hulgas, suurendades mitmes riigis juba niigi kõrget taset¹⁴. Maksukiil on liikmesriigiti väga erinev, ulatudes 2014. aastal vähem kui 30 %st Maltal ja Iirimaa üle 45 %ni Belgias, Saksamaal, Prantsusmaal ja Ungaris (ning Austrias ja Itaalias ainult keskmist palka teenivate töötajate puhul). Joonisel 12 on esitatud maksukiilu muutus 2010–2014 (üks palgasaaja, ilma lasteta) palkade puhul, mis moodustavad 67 % või 100 % keskmisest palgast. Mõlemal palgatasemel vähenes maksukiil ainult kaheksas riigis, kõige rohkem Ühendkuningriigis ja Prantsusmaal. Suhteliselt suurt kasvu võib seevastu täheldada Maltal (100 % puhul, kuid lähtetase oli madal) ning Luksemburgis, Portugalis, Slovakkias, Ungaris ja Iirimaa (nii 67 % kui ka 100 % puhul, kuid Iirimaa lähtetase oli madal). Paljude liikmesriikide endiselt kõrget töötuse määra arvesse võttes tekitavad sellised suundumused muret. Nõuetekohaselt rahastatud maksukiiluvähendused suurendaksid nõudlust ja majanduskasvu ning toetaksid töökohtade loomist, aidates kaasa majandus- ja rahaliidu tõrgeteta toimimisele¹⁵.

Joonis 12. Maksukiilu muutus 2010–2014

¹⁴ Maksukiil koosneb üksikisiku tulumaksust ning tööandjate ja töötajate sotsiaalkindlustusmaksetest.

¹⁵ Vt mitu Eurorühma avaldust, nt Eurorühma avaldus struktuurireformi kava kohta, majanduskasvu ja töökohtade teemaline arutelu, tööjõu maksukoormuse vähendamise reformide ühised põhimõtted, Milano, 12. september 2014.

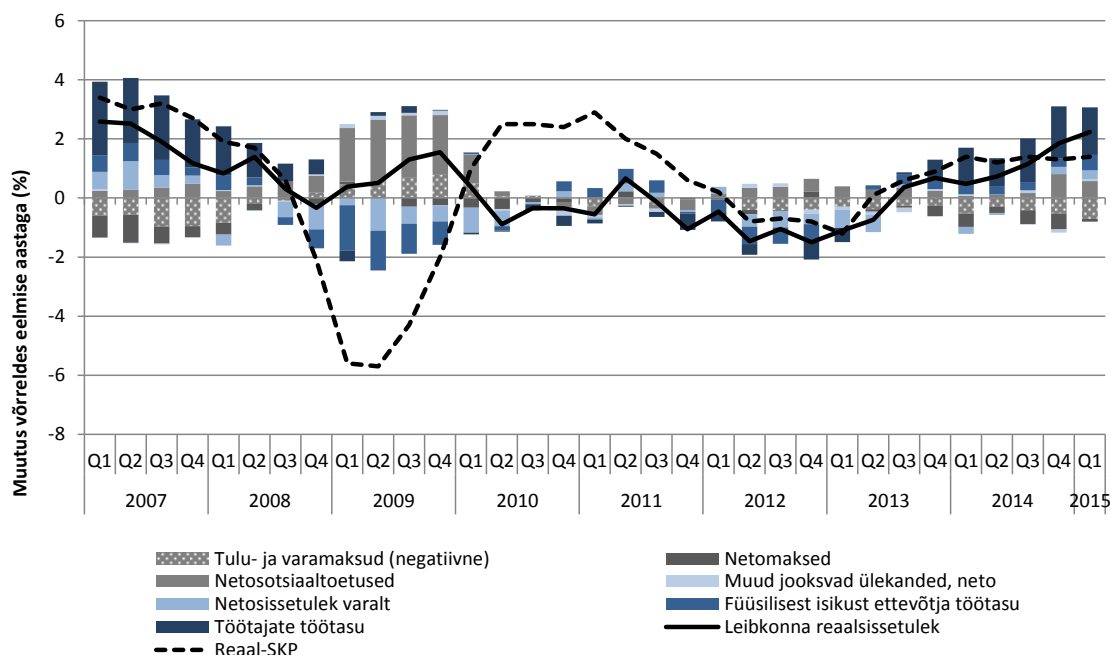

Allikas: maksude ja hüvitiste andmebaas, OECD/EÜ. Märkus: andmed on ühe palgasaajaga leibkondade kohta (ilma lasteta), BG, LT, LV, MT ja RO puhul 2014. aasta andmete asemel 2013. aasta andmed.

1.3 Sotsiaalvaldkonna suundumused ja väljakutsed

ELi leibkondade sissetulekud on taas suurenenud, mis tulenes aktiivsemast majanduselust ning tööturu tingimuste paranemisest. ELi keskmine leibkonna kasutada olev kogutulu tõusis aasta jooksul 2015. aasta esimese kvartalini prognoositavalt 2,2 % (joonis 13). Leibkonna tegeliku sissetuleku suurenemine tulenes turul põhinevate sissetulekute, peamiselt palga suurenemisest, ning vähemal määral töötamisest füüsilisest isikust ettevõtjana ja netoomanditulust. 2014. aastal ja 2015. aasta esimeses kvartalis tulumaksud ja omandimaksud veidi pidurdasid leibkonna tegeliku sissetuleku suurenemist.

Joonis 13. Leibkonna tegelik sissetuleku ja selle osade muutus ELis

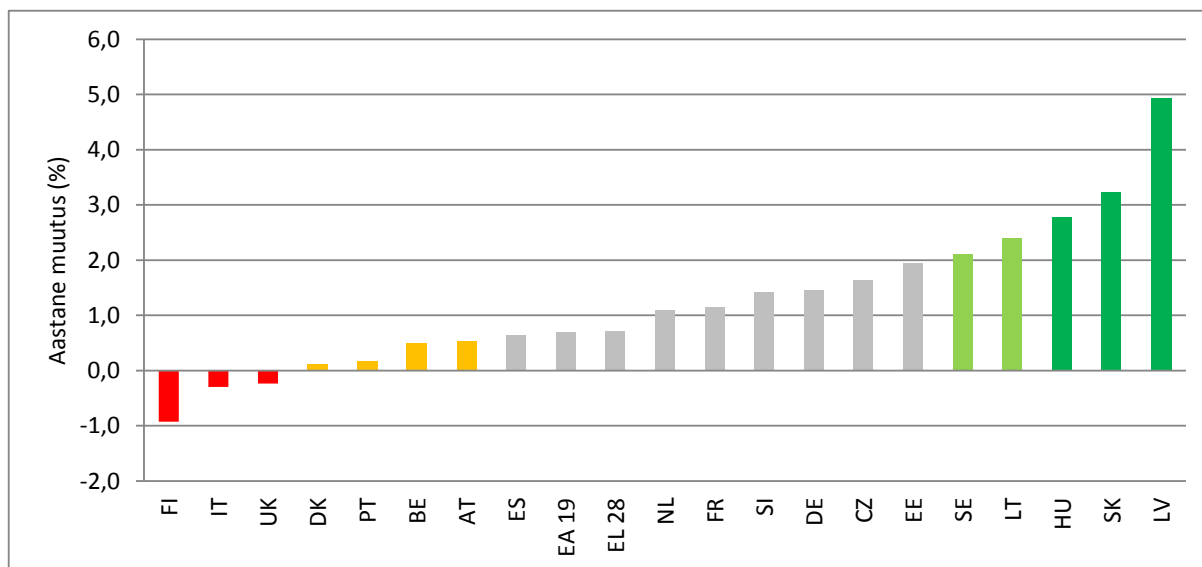

Allikas: Eurostat, rahvamajanduse arvepidamine (DG EMPLi arvutused).

Tähelepanelikum pilk riikide tulemustele kinnitab, et suuremas osas liikmesriikides leibkonna tegelik sissetulek 2014. aastal suurenes. Peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelist (tabel 14)¹⁶ ilmneb, et suuremas osas liikmesriikidest leibkonna tegelik sissetulek 2014. aastal suurenes. Rootsis, Leedus, Ungaris, Slovakkias ja Lätis suurenes leibkonna sissetulek kõige rohkem, üle 2 % aastas. Seevastu vähenemine toimus Ühendkuningriigis, Itaalias ja Soomes, millest viimati nimetatul puhul tuleb arvesse võtta tööhõivenäitajate üldist halvenemist. Veel puuduvad andmed leibkonna sissetuleku viimaste arengute hindamiseks mõnes riigis, mida kriis rasis eriti ulatuslikult (nt Kreeka ja Küpros).

¹⁶ Leibkonna sissetulekut käsitlevate andmete väljavõte pärineb 28. oktoobrist 2015. Kõnealusel kuupäeval puudusid 2014. aasta andmed üheksa liikmesriigi (Bulgaaria, Iirimaa, Kreeka, Horvaatia, Küprose, Luksemburgi, Malta, Poola ja Rumeenia) kohta.

Joonis 14. Leibkonna sissetuleku muutus 2014. aastal peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelis

Allikas: Eurostat, rahvamajanduse arvepidamine (DG EMPLi arvutused).

Suhtelises vaesuses või sotsiaalse tõrjutuse ohus elavate inimeste osakaal, olles 2009–2012 pidevalt suurenenud, 2013–2014 stabiliseerus.

Euroopa 2020. aasta strateegia vaesuse vähendamise eesmärgi saavutamise mõõtmisel kasutatakse Eurostati mõõdetavat suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määra. Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr on nende inimeste osakaal, kes:

- elavad suhtelises vaesuses, st leibkonna võrdsustatud¹⁷ sissetulek (pärast sotsiaalseid siirdeid ja pensione) on vähem kui 60 % riigi leibkonna mediaansissetulekust;
- VÕI on suures materiaalses puuduses¹⁸
- VÕI elavad väga väikese tööhõivega leibkonnas¹⁹.

Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr EL 28s 2014. aastal mõnevõrra vähenes, moodustades 24,4 %²⁰ ehk 122 miljonit inimest (2013. aastal 24,5 % ja 2012. aastal 24,7 %). Siiski oli see veel 1 protsendipunkti võrra suurem kui 2009. aastal (23,3 %).

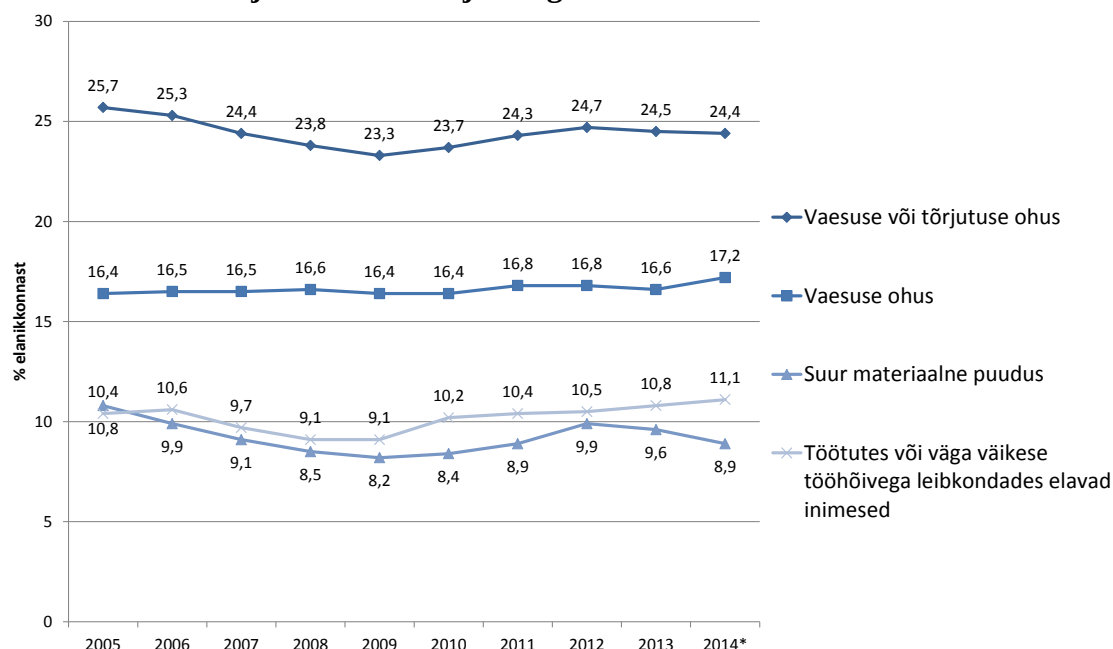
¹⁷ Eurostat kohaldab OECD poolt kohandatud skaala alusel arvutatud võrdsustamisfaktorit. Sellisel juhul kasutatakse esimese 14aastase või vanema isiku puhul kordajat 1,0, teiste 14aastaste või vanemate isikute puhul kordajat 0,5 ning kuni 13aastaste isikute puhul kordajat 0,3. Eurostat on esitanud üksikasjaliku määratluse aadressil http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Material_deprivation.

¹⁸ Inimesi loetakse suures materiaalses puuduses olevaiks juhul kui nad ei suuda endale lubada vähemalt kolme artiklit (kaubad ja teenused) kümnet olulist artiklit hõlmavast nimekirjast.

¹⁹ Väga väikese tööhõivega leibkonnas elavate inimeste hulka arvatakse 0–59aastased inimesed, kes elavad leibkonnas, kus töörealised täiskasvanud (18–59aastased) on eelmisel aastal töötanud alla 20 % võimalikust tööajast.

Tööta majapidamiste ja suure materiaalse puuduse arvele langeb suurem osa määra muutusest. Suur materiaalne puudus 2013. aastal pisut suurenes, moodustades kogu elanikkonnast 9,6 %. EUROSTATi 2014. aasta esialgsete andmete põhjal²¹ eeldatakse, et määr on sellest ajast alates veelgi vähenenud, jäädes siiski oluliselt kõrgemale 2009. aasta määra 8,2 % (vt joonis 15). Lisaks suurenes töötute leibkondade osakaal 2013. aastal 10,8 %ni, mis on oluliselt üle kriisieelse taseme 9,1 %. Suhtelise vaesuse määr, mis osutab inimestele, kellele jääb pärast siirdeid kätte alla 60 % leibkonna mediaansissetulekust,²² jäi 16,6 % juures stabiilseks, kuid vaesuse piir, millest allpool peetakse inimesi vaesuse ohus olevaiks, aina langeb, osutades elustandardi jätkuval halvenemisele. Mil määral suhtelist vaesust ja sotsiaalse tõrjutuse ohtu on võimalik piirata, on sõltunud riiklikest automaatsetest stabilisaatoritest.

Joonis 15. Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega seotud suundumused ELis

Allikas: Eurostat, sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Märkus: esialgsed andmed 2014. aasta kohta. EL 27 2009. aastani; töötud leibkonnad: % elanikkonnast vanuses 0–59; suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr, suhtelise vaesuse määr: sissetulek eelmisel aastal; suur materiaalne puudus: käesolev aasta; töötud leibkonnad: eelmine aasta.

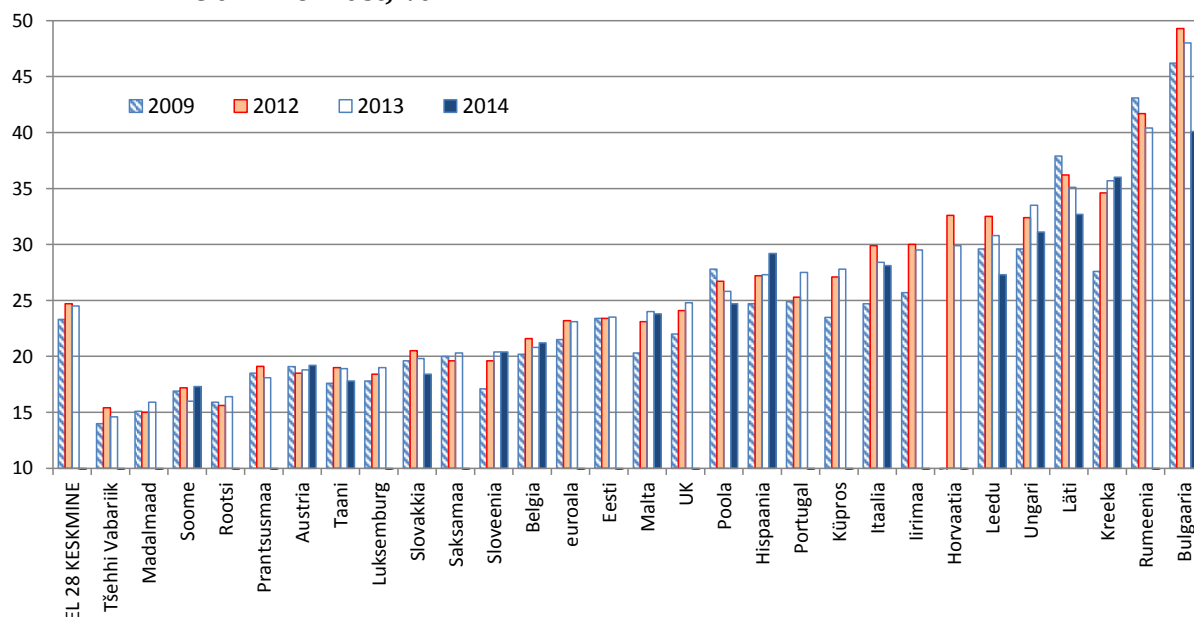
²⁰ 2014. aasta andmed suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määra kohta on hinnangulised, lähtudes enamiku liikmesriikide poolt esitatud andmetest.

²¹ Rohkem infot materiaalsest puudusest käsitleva statistika esialgsete tulemuste kohta on esitatud EUROSTATi vastavas väljaandes aadressil: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Material_deprivation_statistics_-_early_results

²² Alla 60 % riigi keskmisest leibkonna sissetulekust pärast sotsiaalseid siirdeid.

Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr oli 2013–2014 alla 20 % üheksas liikmesriigis (Tšehhi Vabariik, Madalmaad, Soome, Rootsi, Prantsusmaa, Austria, Taani, Luksemburg ja Slovakkia), mis jäi enam-vähem samale tasemele kui 2009. aastal. Seevastu kuues liikmesriigis oli määr suurem kui 30 % ja neist neli suutis riigi suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määra eelmise aastaga võrreldes vähendada (joonis 16).

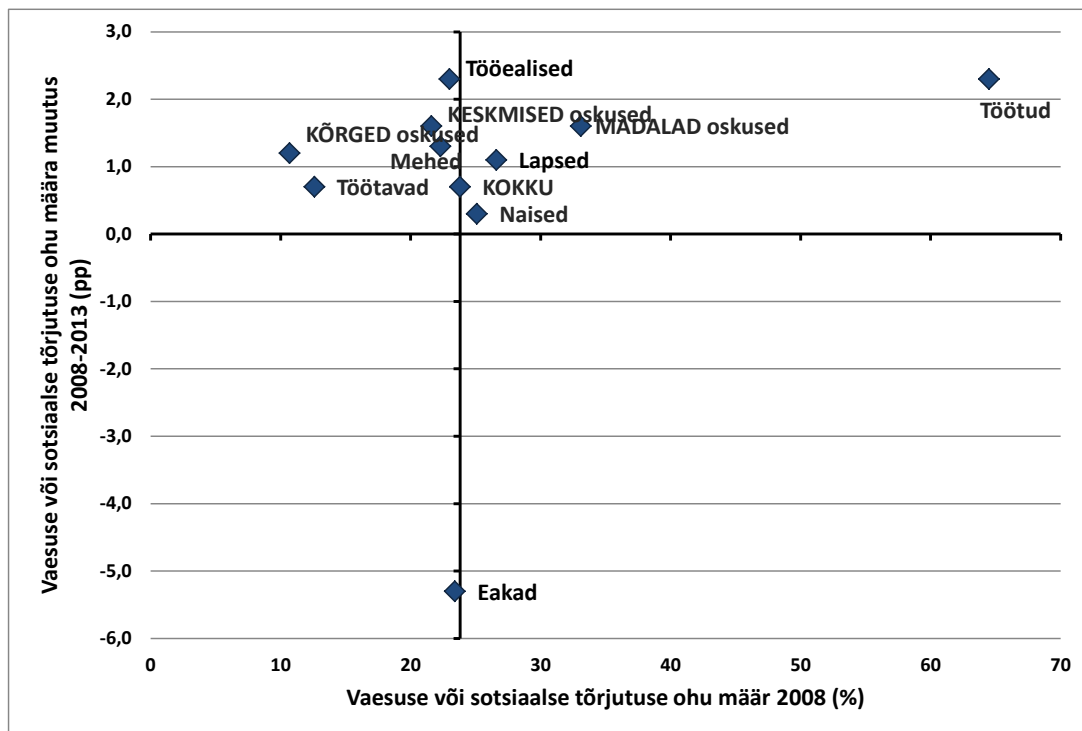
Joonis 16. Suhtelises vaesuses või sotsiaalse tõrjutuse ohus elanike osakaal kogu elanikkonnast, %

Allikas: Eurostat, EU-SILC

Suurimas suhtelises vaesuses ja sotsiaalse tõrjutuse ohus oli tööeline elanikkond ja nende lapsed, samas kui vanureid kaitses paremini pensionide suhteline stabiilsus võrreldes tööga teenituga (joonis 17). Tööelise elanikkonna vaesuse ja tõrjutuse oht suurenes 23 %-lt 2008. aastal 25,3 %-le 2013. aastal töökohtade kadumise ja suureneva palgavaesuse tõttu. 2013. aastal oli EL 28s meeste vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht naiste omaste jätkuvalt pisut väiksem: suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr oli meeste puhul 23,6 % ja naiste puhul 25,4 %.

Joonis 17. Suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht vanuserühmade kaupa, tööturu olukord ja oskuste tase, 2008 ning muutus 2008–2013

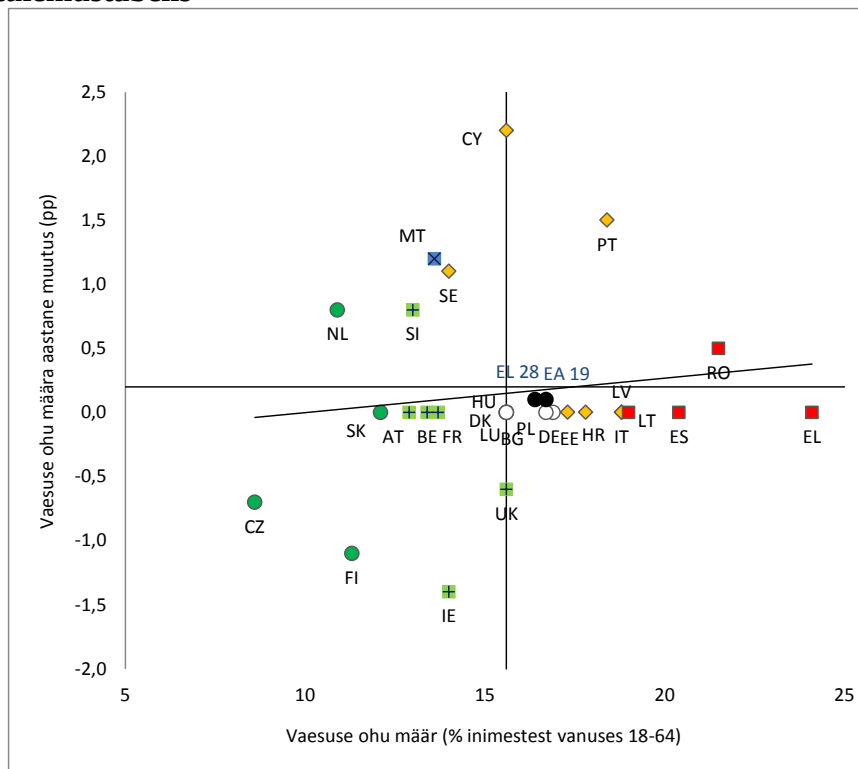

Allikas: Eurostat, sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika.

Tööealise (18–64) elanikkonna kohta ilmneb peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelist, et kolme riigi, mille suhtelise vaesuse määr ületas ELi keskmist või oli selle lähedal (Küpros, Portugal ja Rumeenia), määr suurenes 2013. aastal veelgi. Küprose ja Portugali puhul oli kasv märkimisväärne (vastavalt 2,2 ja 1,5 protsendipunkti). Muude riikide puhul, kus vaesuse tase on keskmisest palju kõrgem (Kreeka, Hispaania ja Leedu), ei ilmnenud statistiliselt märkimisväärset paranemist. Nende olukord on seega jätkuvalt kriitiline. Nende riikide hulgas, mille suhtelise vaesuse tase on suhteliselt madalam, tuli tähelepanu pöörata Malta ja Rootsi olukorrale, kuna suurenemine oli keskmisest oluliselt kõrgem. Nagu näha joonisel 18,²³ märkis regressioonisirge tõus liikmesriikide vahelise ühtlustumise suundumust.

²³ Sissetulekut ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika uuringuandmete põhjal on usaldusvahemikud välja arvatatud vaesuse ohu ja sissetulekute ebavõrdsuse (S80-S20) näitajate punkthinnangute põhjal. Selle arvutuse tulemusi on arvesse võetud liikmesriikide klassifitseerimise meetodikas. Nii on joonistel 16 ja 18 nähtavad aastased muutused, mis ei erine statistiliselt nullist, asendatud selle väärtusega. Samamoodi on väärtused, mis statistiliselt ei erine ELi (kaalumata) keskmisest, asendatud selle väärtusega. Üksikasjalik meetodika on esitatud lisas.

Joonis 18. Suhtelise vaesuse määr tööeas (18–64) peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelis

Allikas: Eurostat, EU-SILC (DG EMPLi arvutused). Ajavahemik: 2013. aasta tase ning muutus 2012–2013. Märkus: telgede keskpunktiks on EL 28 kaalumata keskmine. EL 28 ja EA 19 osutavad vastavatele kaalutud keskmistele. Selgitus on esitatud lisas. Statistiliselt tähtsusetute muutuste ja erinevuste (ELi (kaalumata) keskmisest) väärtus on null. Metoodikat käsitlev teave on esitatud lisas.

Töötud on suurimas suhtelises vaesuses ja tõrjutuse ohus, kuid kriisi ajal suurenes ka palgavaesus, ehkki töötajate suhtelise vaesuse määr 28 ELi liikmesriigis keskmiselt stabiliseerus, olles 2013. aastal 8,9 % (2012. aastal 9,0 %). Palgavaesuse määr varieerus 3,7 %st Soomes 18 %ni Rumeenias. Töötuse määra vähenemine aitab vaesuse vähendamisele kaasa, kuid vaid pool vaestest, kes töö leiavad, pääseb tegelikult vaesusest²⁴. Töökohtade loomise ja tööhõive suurenemise mõju vaesusele sõltub tõesti sellest, kas uus töö pakub äraelamist võimaldavat palka (nii töötatud tundide kui ka tunnitasu mõttes) ning kas töökohad saavad palgarikkad või palgavaesed majapidamised.

Ehkki suhtelises vaesuses või tõrjutuse ohus olevate laste hulk enamikus riikides 2013. aastal stabiliseerus, on see siiski väga kõrge (27,7 %) ja töötutes leibkondades elavate laste osakaal kasvas jätkuvalt (ELis 2013. aastal 9,7 %). Laste elukvaliteet sõltub suurel määral vanemate olukorrast tööturul. Töötutes leibkondades elavad lapsed, üksikvanemate lapsed või ainult ühe töötava vanemaga lapsed on palju suuremas vaesuse ohus. Paljudes riikides aitavad laste

²⁴ Euroopa tööhõive ja sotsiaalse arengu 2013. aasta aruanne.

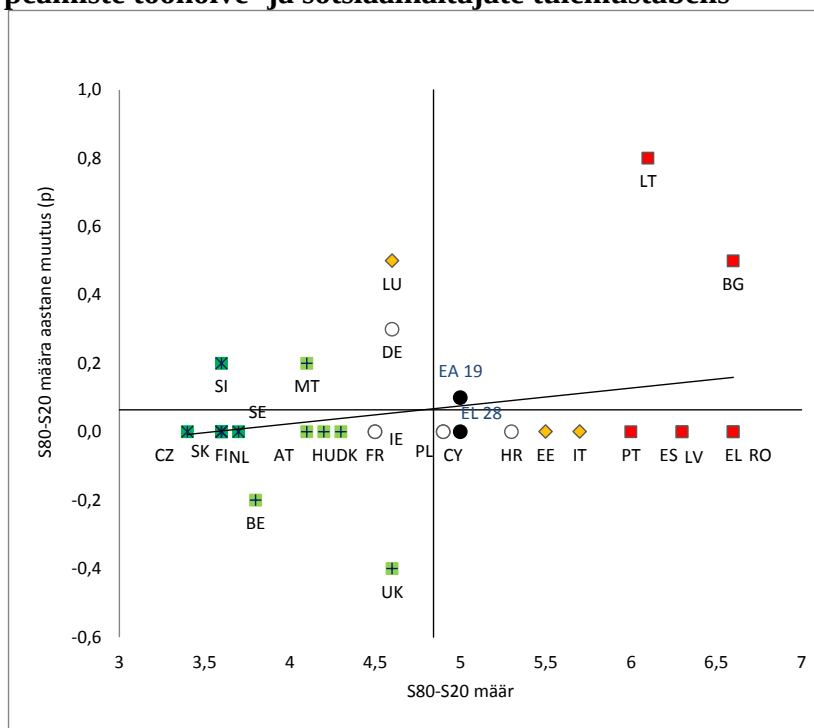
vaesuse ohtu vähendada rahaülekanDED, kompenseerides sellega erinevas ulatuses tõise sissetuleku puudumist (alates vähem kui 20 %st Kreekas ja Rumeenias kuni rohkem kui 50 %ni Rootsis, Saksamaal, Austrias, Ühendkuningriigis ja Iirimaa).

Puuetega inimeste puhul kipub suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohu määr olema kõrgem (2013. aastal 30 %) ja risk sõltub puude ulatusest (raske – mõõdukas). Puuetega ja puudeta inimeste suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohu määra vahe (ELis 8,5 protsendipunkti) ei vähene. **Rahalise vaesuse määra erinevuste põhiliseks mõjutajaks oli jätkuvalt haridustase.** Kõrgharidusega (tase 5 ja 6) inimeste suhtelise vaesuse määr moodustas vähem kui kolmandiku põhikooli või keskkooli 1. astme läbinud inimeste suhtelise vaesuse määrast. 2013. aastal olid määrad vastavalt 7,5 % ja 23,7 %. Keskkooli 2. astme läbinute vastav määr oli 14,5 %.

Sissetulekute ebavõrdsus jäi 2013. aastal üldjoontes stabiilseks. Sissetulekukvintiliide suhte kordaja,²⁵ mis on lisatud peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelile, euroalal veidi suurenes (0,1 protsendipunkti), jäädes EL 28 puhul peaaegu muutumatuks (joonis 19). Siiski täheldati kogu Euroopas ebavõrdsuse näitajate ulatuslikku ja süvenevat hajuvust, mis tuleneb muu hulgas kriisi mõjust tööhõivele ja leibkondade kasutada olevale tulule, maksu- ja toetussüsteemide erinevast ümberjaotavast rollist ning riiklike sotsiaalkaitstesüsteemide erinevatest hoiakutest. Suurimaid ebavõrdsuse näitajaid täheldati Portugalis, Leedus, Hispaanias, Lätis, Kreekas, Bulgaarias ja Rumeenias, kus sissetulekukvintiliide suhte kordaja oli suurem kui kuus. Nende riikide hulgas leidis märkimisväärne suurenemine aset Leedus ja Bulgaarias. Ka Luksemburgis suurenes sissetulekute ebavõrdsus 2013. aastal keskmisest oluliselt rohkem, kuid selle tase on endiselt suhteliselt madal.

²⁵ Sissetulekukvintiliide suhte kordajaga mõõdetakse 20 % suurima sissetulekuga ja 20 % väikseima sissetulekuga elanike tulude suhet, tuginedes SILCi andmetele.

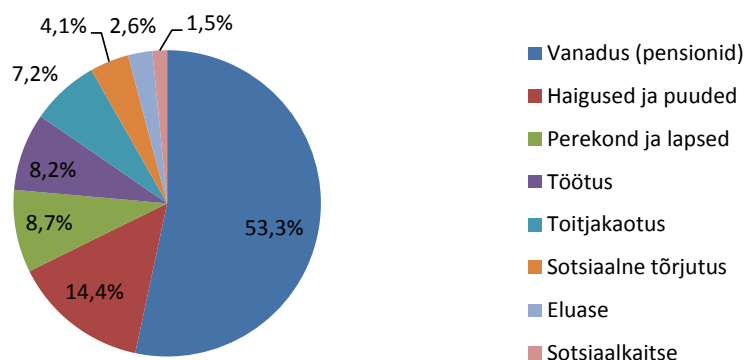
Joonis 19. Ebavõrdsus (sissetulekukvintiliide suhte kordaja), nagu see on esitatud peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelis

Allikas: Eurostat, EU-SILC (DG EMPLi arvutused). Ajavahemik: 2013 ning muutus ajavahemikul 2012–2013. Märkus: teljed asetsevad EL 28 kaalumata keskmisel. EL 28 ja EA 19 osutavad vastavatele kaalutud keskmistele. Selgitus on esitatud lisas. Statistiliselt väheolulised muudatused on null. Teavet metoodika kohta leiate lisast.

Sotsiaalkaitse kulutuste osakaal SKPst kasvas 28 ELi liikmesriigi keskmisena vähesel määral. See suurenes 29,0 %-lt EL 28 SKPst 2011. aastal 29,4 %ni SKPst 2012. aastal. 2012. aastal kulutati kümnes liikmesriigis rohkem kui 30 % SKPst sotsiaalkaitsele (Taani, Prantsusmaa, Madalmaad, Iirimaa, Kreeka, Soome, Belgia, Rootsi, Itaalia ja Austria), samal ajal kui kaheksas riigis oli see alla 20 % (Läti, Eesti, Rumeenia, Leedu, Bulgaaria, Poola, Slovakkia ja Malta). Kulutuste osakaaluna läks 2013. aastal enam kui pool vanusega seotud kulutustele (pensionid; joonis 20).

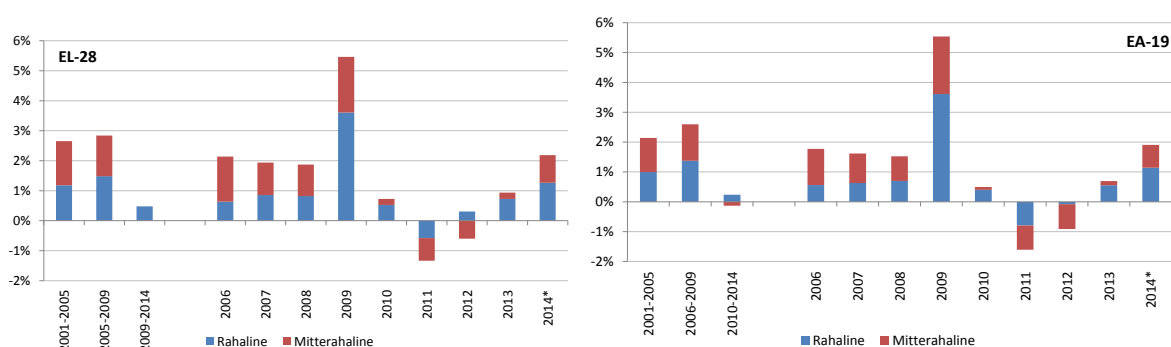
Joonis 20. EL 28 sotsiaalkulutused 2013. aastal, protsendina sotsiaalkaitse kogukulutustest

Allikas: Eurostat, ESSPROS

2014. aastal, kui majanduskeskkond paranes, suurenesid nii rahalised kui ka mitterahalised kulutused püsihindades ELis ja euroalal kiiremas tempos kui 2013. aastal (joonis 21). Mitterahaliste hüvitiste suurenemine 2014. aastal kompenseeris siiski üksnes osaliselt langust aastatel 2010–2012. Enamikus liikmesriikides oli umbes sarnane kasv, välja arvatud Iirimaa, Kreekas, Hispaanias, Küprosel, Horvaatias ja Sloveenias, kus mitterahaliste hüvitiste vähenemine jätkus.

Joonis 21. Tegelike sotsiaalkulutuste aastane muutus rahaliste ja mitterahaliste hüvitiste vahel (2001–2014) EL 28s ja EA 19s

Allikas: Eurostat, rahvamajanduse arvepidamine (DG EMPLi arvutused) Märkus: 2014. aasta andmed on hinnangulised ja põhinevad rahvamajanduse arvepidamisel. Märkus: kui rahvamajanduse arvepidamise aastaandmed puuduvad, põhinesid andmed kas rahvamajanduse arvepidamise kvartaliandmetel või AMECO andmebaasil (viimasel juhul kohaldati enamasti rahvamajanduse arvepidamise aastaandmete arvutatud kasvumäärasid).

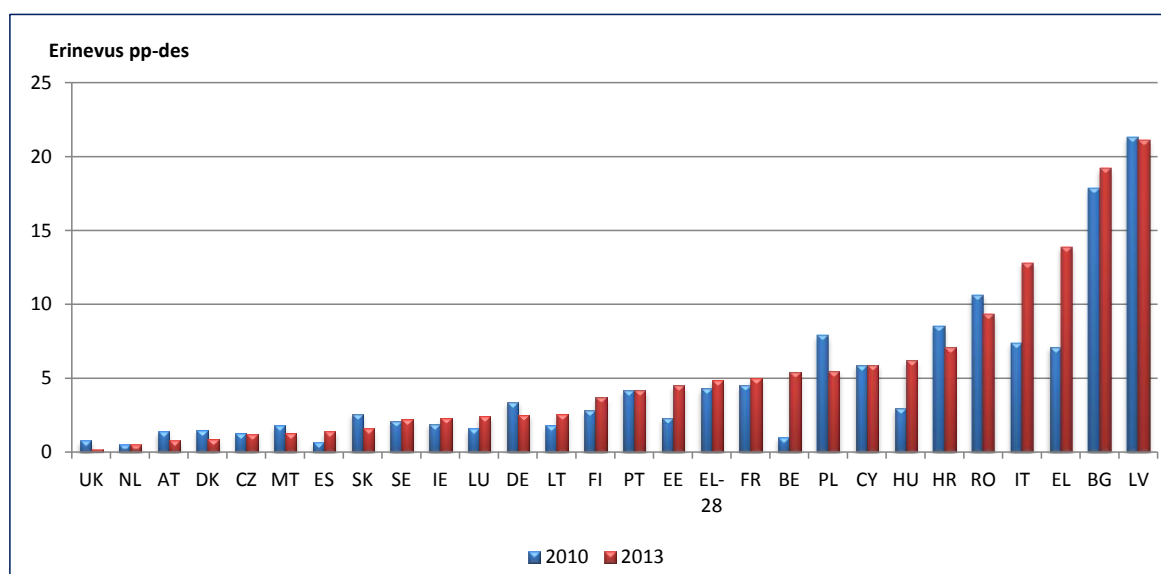
Maksu- ja toetussüsteemide muutustel oli ajavahemikul 2008–2014 tugev mõju leibkondade sissetulekutele kõigis liikmesriikides²⁶. Mõnes riigis viisid alates 2008. aastast võetud meetmed leibkondade sissetulekute olulise vähenemiseni (–17 % Kreekas, –4,5 % Lätis ning umbes –4 % Itaalias ja Eestis), kuigi suuremad sissetulekud olid enam mõjutatud kui väiksemad. Enamikus hinnangu saanud liikmesriikides on 2013.–2014. aastal vastu võetud meetmetel olnud positiivne mõju sissetulekutele ja enamikul juhtudel on rohkem kasu saanud madalama sissetulekuga elanikerühmad. Võib märkida, et riikides, kus on sarnane keskmine mõju leibkondade sissetulekutele, varieerus meetmete oodatav jaotuslik mõju ajavahemikus 2008–2014 madalama ja kõrgema sissetulekuga rühmade vahel, rõhutades vajadust võtta meetmete kujundamisel arvesse poliitilisi eesmärgi.

Mõnes riigis on tervishoiuteenuste kättesaadavus muutunud väikese sissetulekuga leibkondadele raskemaks. Keskmiselt 6,4 % ELi kodanikest, kes elab madala sissetulekuga

²⁶ De Agostini ja teised (2015), Maksu- ja toetussüsteemide muutuste mõju sissetuleku jaotusele aastatel 2008–2014.

leibkondades (alumine kvintil), teatasid rahuldamata vajadustest tervishoiuteenuste järele,²⁷ võrreldes 1,5 %ga, kes elavad kõige rikkamates leibkondades (ülemine kvintil). Tervishoiuteenuste kättesaadavuse lõhe rikaste ja vaeste vahel suurenes kriisi ajal eelkõige teatavates riikides (joonis 22).

Joonis 22. Inimeste endi esitatud andmed rahuldamata arstiabi vajaduse kohta (madalaim kvintil – kõrgeim kvintil)

Allikas: Eurostat, EU-SILC. Märkused: põhjendus: liiga kallis, liiga kaugel või liiga pikk ooteaeg. Eurostati avaldatud andmed ei ole kättesaadavad SI puhul.

²⁷ Inimesed, kes väitsid, et nad ei käinud arsti juures isegi juhul, kui nad seda vajasisid, kuna see on liiga kallis, ooteaeg on liiga pikk või see on liiga kaugel nende elukohast.

2. TÖÖHÕIVE- JA SOTSIAALREFORMID – LIIKMESRIIKIDE MEETMED

Käesolevas osas esitatakse kokkuvõtte viimase aja peamistest tööhõive- ja sotsiaalreformidest ning liikmesriikide võetud meetmetest valdkondades, mis tunnistati esmatähtsaks uutes ELi tööhõivesuunistes²⁸. Suunised liikmesriikide tööhõivepoliitika jaoks võtavad arvesse nii nõudluse kui ka pakkumise poolt ning liikmesriikidele suunatuna tuleks neid rakendada sotsiaalpartnereid ja sidusrühmi täielikult kaasates. Käesolevas osas tuginetakse LABREF 2014 andmetele, samuti liikmesriikide 2015. aasta riiklikele reformikavadele ja Euroopa Komisjoni allikatele²⁹.

2.1 Tööjõunõudluse suurendamine

Värbamistoetusi on laialdaselt kasutatud vahendina, mille abil toetada tööhõivet ja töökohtade loomist – on riike, kus on täiustatud või täpsustatud olemasolevaid programme (Leedu, Rootsi, Iirimaa), ning mõnes riigis on kehtestatud täiesti uued süsteemid (Küpros, Prantsusmaa, Rumeenia ja Itaalia). Stardiabi algatused, sealhulgas ettevõtluse edendamise meetmed, võeti vastu Hispaanias, Küprosel, Portugalis ja Slovakkias.

Liikmesriikide meetmed tööjõu maksustamise valdkonnas on alates kriisi algusest näidanud seost valitsemissektori eelarvetasakaalu ja tööjõu maksustamise reformide vahel. Keskmiselt on riigid, mille eelarve tasakaal on pidevalt negatiivne, võtnud vastu rohkem reformimeetmeid, mis on suurendanud tööjõu maksustamist. Tööjõu suure maksukiilu vähendamine on endiselt probleem, kuid mitmed riigid on hiljuti võtnud meetmeid maksukiilu vähendamiseks.

Prantsusmaa, Kreeka, Läti, Belgia, Itaalia, Rumeenia ja Rootsi võtsid kasutusele sotsiaalkindlustusmaksete struktuursed vähendused või tugevdasid neid, et toetada tööjõunõudlust. Sihipärane vähendamine haavatavate elanikkonnarühmade jaoks toimus Horvaatias, Sloveenias, Portugalis, Slovakkias, Belgias ja Ühendkuningriigis. Hispaania võttis 2015. aastal vastu sotsiaalkindlustusmaksete vähendatud määra töölevõtmisteks

²⁸ Komisjoni ettepanek võtta vastu nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, 2. märts 2015; nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, 5. oktoober 2015.

²⁹ Põhjaliku analüüsi tööturu arengute ja palkade kohta alates 2008. aastast leiab aruandest „*Labour market developments and wages in 2015*”, aruanne, Euroopa Komisjon, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, 2015.

tähtajatu lepingu alusel. Soome vähendas töötajate sotsiaalkindlustusmaksleid palkade väikese kasvu tasakaalustamiseks. Itaalias võeti 2015. aasta *stabiilsusseadusega* mitmeid meetmeid, et vähendada maksukiilu, mille hulgas on tööandjate vähendatud tööjõukulud, madalapalgaliste maksusoodustused ja kolmeaastane sotsiaalkindlustusmakslele vähendamine 2015. aastal sõlmitud tähtajatute töölepingute puhul. Prantsusmaa „Vastutuse ja solidaarsuspaktiga” võimaldati 2014. aastal madala ja keskmise sissetulekuga inimestele täiendavalt vähendatud sotsiaalkindlustusmaksleid lisaks olemasolevatele mittesihotstarbelistele maksusoodustustele, millega toetatakse konkurentsivõimet ja tööhõivet. Kreekas võeti kasutusele uus maksuastmestik, kaotati maksuvabad piirmäärad ja asendati need maksusoodustustega.

Pärast eelnevate aastate ulatuslikke meetmeid on palgakujundus üldiselt näidanud, et reaalsalpalgad liiguvad kooskõlas tootlikkuse arenguga, ning mõned riigid on hiljuti võtnud miinimumpalgaga seotud meetmeid. Sektoritevaheline palgatõusu piiramine lepitati Soomes kokku aastateks 2014–2015 ja Hispaanias aastateks 2015–2016. Sloveenias sõlmiti 2015. aastal sotsiaalkokkulepe, millega võeti erasektori palgakujunduse aluseks kollektiivlepingud, inflatsioon ja sektori tootlikkuse osakaal. Selleks et tagada vastavus palkade ja tootlikkuse suundumuste vahel, peatas Belgia valitsus ajutiselt kuni 2016. aastani palkade automaatse indekseerimise. Küpros pikendas palkade indekseerimise peatamist 2016. aastani ka erasektori puhul. Uued miinimumpalga mehhanismid võeti kasutusele Kreekas (alates 2017), Iirimaa ja Horvaatias, ning Saksamaa kehtestas riikliku miinimumpalga alates 2015. aastast. Portugal taaskehtestas avaliku sektori 13. ja 14. kuupalga pärast riigikohtu otsust. Ühendkuningriigi valitsus viib sisse äraelamist võimaldava töötasu, mis määratakse kindlaks erinevate kriteeriumide alusel, kui need, mida kohaldati olemasoleva riikliku miinimumpalga puhul.

2.2 Tööjõu pakkumise, oskuste ja pädevuste parendamine

Mitmes liikmesriigis on üksikisiku tulumaksu vähendamine toetanud tööturul osalemist. Üksikisiku tulumaksu vähendati Hispaanias ja Lätis, eelkõige selleks, et tegeleda madala sissetulekuga rühmade halva finantsseisundi ja töötamise motivatsiooniga. Teistes riikides suurendati madala sissetuleku alammäärasid või maksusoodustusi (Rootsi, Läti, Leedu, Madalmaad ja Saksamaa). Austria tegi 2015. aastal märkimisväärsed muutusi üksikisiku tulumaksus, sealhulgas alandades tulumaksu alammäära.

Pensionireformid keskenduvad jätkuvalt tööelu ja pensionipõlve kestuse tasakaalustamisele, kehtestades kõrgema pensioniea ja rangemad kõlblikkuse tingimused ning vähendades ennetähtaegselt pensionile jäämise võimalusi. Viimaste aastate jooksul on mitu liikmesriiki (Belgia, Bulgaaria, Madalmaad, Portugal ja Ühendkuningriik) kehtestanud uued või esitanud eelnevalt kavandatud õigusaktid pensioniea tõstmise kohta. Kõigist 28st liikmesriigist on 25 juba vastu võtnud õigusaktid pensioniea tõstmise kohta kas kohe või tulevikus. Neist seitse (Küpros, Taani, Kreeka, Itaalia, Madalmaad, Portugal ja Slovakkia) on otseselt sidunud pensioniea oodatava eluea tõusuga ning mitu riiki (Belgia, Soome, Sloveenia) kavatsevad teha sama.

Mitu liikmesriiki on teinud samme selleks, et vähendada tööturult lahkumist ennetähtaegselt pensionile minekuga, suurendades pensioniõiguslikku iga ja/või tööstaaži nõuet (Belgia, Läti) või kaotades järk-järgult konkreetseid ennetähtaegselt pensionile jäämise skeemid (Luksemburg, Poola). Mõned liikmesriigid (Bulgaaria, Taani, Horvaatia) on kehtestatud rangemad kriteeriumid ja menetlused, mis reguleerivad juurdepääsu töövõimetushüvitistele, tagamaks, et need on suunatud täielikult neile, kes neid vajavad, ning neid ei kasutata ennetähtaegselt pensionile jäämiseks.

Mitmed liikmesriigid on 2014.–2015. aastal viinud läbi reforme, et parandada töö ja eraelu tasakaalu poliitikat eesmärgiga suurendada tööturul osalemist. Austria on teatanud, et kuni õppeaastani 2018/2019 investeeritakse 800 miljonit eurot, et suurendada pikapäevarühmadega koolide arvu ja nende kättesaadavust ning parandada nende teenuste kvaliteeti. Ühendkuningriik on kehtestanud jagatud vanemapuhkuse, võimaldades vanematel jagada puhkust ja töötasu 52 nädala jooksul pärast lapse sündi või lapsendamist.

Naiste tööturul osalemise suurendamine võib aidata vähendada nende suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohtu, eriti üksikvanemaga perekondade puhul, samuti vältida vaesust vanemas eas, kuna nende pensioniõigused on väiksemad.

Naiste tööturule jõudmise ja seal püsimise soodustamine võib aidata tasakaalustada tööelise elanikkonna osakaalu vähenemist, mida prognoositakse enamikus ELi liikmesriikides, sest suureneks tööjõu pakkumine. See aitaks vähendada survet riigi rahandusele ja sotsiaalkaitseüsteemidele, võimaldaks paremini ära kasutada naiste oskusi ja pädevusi ning suurendaks majanduskasvu ja konkurentsivõimet.

Haridus- ja koolitussüsteemide struktuursed puudused mõjutavad endiselt oskuste taset.

Hiljutised reformid Itaalias on suunatud riikliku haridussüsteemi stabiliseerimisele sektoris töötavate inimeste tähtajatute töölepingute abil. Hispaania reformis 2015. aastal oma nn tööhõivekoolituse allsüsteemi korraldust ja juhtimist, püüdes kohandada koolituskursuste sisu tööturu vajadustega. Rootsis suurendatakse uue täiskasvanuhariduse algatusega õppekohtade arvu kohalike omavalitsuste täiskasvanuhariduse süsteemis. Oskuste alaste teadmiste parandamine (oskuste hindamine ja prognoosimine) ning selle kasutamine hariduse ja koolituse pakkumise juhtimiseks võib aidata saavutada parema tasakaalu oskuste nõudluse ja pakkumise vahel. Kui mõnedel liikmesriikidel on kvantitatiivse ja kvalitatiivse prognoosimise traditsioon ning selged koostöömehhanismid haridus- ja koolitusasutuste ning tööturu vahel (nt Taani, Rootsi), on teiste liikmesriikide süsteemid vähem koherentsed. Mõned liikmesriigid on oskuste alaseid teadmisi välja arendamas (nt Eesti, Rumeenia), kasutades sageli Euroopa Sotsiaalfondi abi³⁰. Riiklikud kulutused haridusele on siiski vähenenud peaaegu pooltes liikmesriikides ning ELis tervikuna vähenes see 2010. aastaga võrreldes 3,2 %³¹.

Liikmesriikide jätkasid jõupingutusi noorte tööhõive parandamiseks ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte arvu vähendamiseks. Liikmesriikide sisuline tegevus on suunatud hariduse ja koolituse kvaliteedi tõstmisele, et parandada üleminekut koolist tööle. Saksamaa muutis õigusakte, et viia ellu „toetatud kutseõpe”, mis võimaldab ebasoodsas olukorras olevate noorte paremat ettevalmistamist ja nendega seotud järelmeetmeid, samuti toetatakse ettevõtjaid, kes on seotud teenuste osutamisega ebasoodsas olukorras olevate noorte koolitamisel. Prantsusmaal rakendatakse alates 2014. aastast igakülgset kava haridussüsteemist varajase lahkumise vähendamiseks. 15aastaste või vanemate riskirühma õpilastega katsetatakse „kohandatud esialgset koolitust”, mis ühendab tavaharidust ning kooliväliseid tegevusi. 16–25 aasta vanuste koolist väljalangejate jaoks on kehtestatud õigus saada tagasi hariduse või koolituse rajale.

Poola on võtnud meetmeid, et pakkuda praktikakohti üliõpilastele nii suurettevõtetes kui ka avaliku halduse valdkonnas. Taani rakendab alates 2015. aastast ulatuslikku kutsehariduse reformi, mille eesmärk on muu hulgas vähendada varajast haridussüsteemist lahkumist, edendada kutsehariduse populaarsust ja suurendada praktikavõimalusi. Bulgaarias on muudetud praktikakohtade pakkumist käsitlevaid õigusakte ning praegu tehakse tööd, et kohandada õppekavasid paremini tööturu vajadustega. Austrias keskenduti noorte puhul

³⁰ Oskuste juhtimine ELi liikmesriikides, kokkuvõttev aruanne, oktoober 2015 (lingi lisab hiljem C4).

³¹ 2013. aasta andmed, hariduse ja koolituse valdkonna 2015. aasta ülevaade.

eelkõige haridusele, sealhulgas kutseõppele ja kõrgharidusele, et soodustada üleminekut hariduse omandamiselt tööellu. Kutseõppe reformi eesmärk on tõhustada õpipoisiõppe süsteemi ja parandada selle kvaliteeti. Itaalia võttis vastu koolireformi, mis toetab praktikavõimaluste kasutamist ja keskendub koostööle ettevõtjatega.

Paljudes liikmesriikides tõhustati pingutusi mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noorte) varajaseks aktiveerimiseks ning tööturult kõige kaugemal olevate noorteni jõudmiseks. Koostöös Euroopa Komisjoniga arendasid Läti, Soome, Portugal ja Rumeenia 2015. aasta alguses välja tegevused, et suurendada teadlikkust noortegarantii pakutavatest võimalustest ning julgustada NEET-noori registreeruma ja toetusest kasu saama. Portugal on loonud laialdase partnerite võrgustiku paremaks NEET-noorteni jõudmiseks. Lisaks on loodud noortegarantii veebiplatvorm, kus iga NEET-noor saab end registreerida ning kust suunatakse ta automaatselt edasi riiklikke tööturuasutuste, EURESi võrgustiku või kvalifikatsiooni ja ametialase koolituse keskuste veebisaitidele. Rootsis on alates 2015. aasta jaanuarist märkimisväärselt tugevdatud kohalike omavalitsuste kohustust otseselt NEET-noorte ellu sekkuda. Bulgaaria on algatanud riikliku programmi „aktiveerida mitteaktiivsed”, mille eesmärk on registreerida NEET-noored tööhõiveametites ning aidata neil koolituda või haridusellu naasta. Programm hõlmab ka romadest vahendussikute määramist. Horvaatia töötab 2015. aastal välja NEET-noorte seiresüsteemi, et tegeleda NEET-noorte arvu suurenemisega osana laiemast inimressursside registrist.

Takistuste kõrvaldamine koolist tööle ülemineku põhiosalejate vahel (haridus, riiklikud tööturuasutused, tööandjad) on olnud veel üks oluline prioriteet. Belgias on noorte tööhõive toetamine ning noortegarantii rakendamise kiirendamine esmatähtsad valdkonnad Brüsseli 2025. aasta strateegia raames, mis võeti vastu 2015. aasta juunis. Euroopa Sotsiaalfondi toetusel on strateegiasse kaasatud kõik asjaomased ministrid ja seda rakendatakse peamiste valitsustasandite vahel, et luua sidemeid tööhõivet, haridust ja noori käsitlevate valdkondade vahel. Osaliselt noortegarantiist inspireerituna jätkas Saksamaa noorte tööhõiveasutuste ja kohalike ühenduste loomist, et toetada noorte üleminekut koolist tööle. Kõnealuseid asutusi oli 2014. aasta septembris vähemalt 186. Kõnealused asutused soodustavad tihedat koostööd kohalike osalejatega, sealhulgas riiklike tööturuasutuste, koolide ja sotsiaalteenistustega. Alates 2015 aastast on kavandatud ESFi toetusega rahastada rohkem katseprojekte, millega tõhustatakse ka sotsiaal-pedagoogilist abi ning ebasoodsas olukorras olevate noorte töövõimalusi.

Mõned liikmesriigid on teinud jõupingutusi töökohtade loomise toetamiseks ning noorte töövõimaluste suurendamiseks. Horvaatia algatas „noor ja kreatiivne” paketi raames

2014. aastal 11 aktiivse tööturupoliitika meetet, mis hõlmavad nüüd ka toetusi tööhõivele ja füüsilisest isikust ettevõtjaks hakkamisele, koolitusele ja spetsialiseerumisele, tööpraktikale, üldkasulikule tööle ja töökohtade säilitamisele. Sloveenia tööhõiveamet alustas 2015. aastal tööharjutuste programmiga, mille eesmärk on võimaldada kuni 29aastastel töötutel kontrollida oma teadmisi, oskusi ja harjumusi konkreetsetel töökohtadel.

Kutsealane rehabilitatsioon on ülimalt oluline puudega inimeste osalemiseks tööturul.

Soome tegi muudatusi, et võimaldada varast juurdepääsu kutsealasele rehabilitatsioonile, hoidmaks ära töövõimetuspensionile jäämist. Alates 2015. aasta oktoobrist on rehabiliteeritaval võimalus saada sotsiaalkindlustusametilt osalist rehabilitatsioonitoetust rehabilitatsioonile kulunud päevade eest, kui isik töötab ainult osalise tööajaga. Horvaatia tegi 2014. aasta detsembris puuetega inimeste kutsealase rehabilitatsiooni ja tööhõive seaduses muudatusi, et parandada puuetega inimeste rehabilitatsiooni ja tööhõivet, ning seaduses on ette nähtud ka piirkondlike kutsealase rehabilitatsiooni keskuste loomine.

Paljudes liikmesriikides ja teatavate rühmade jaoks on olemas suur oht, et pikaajaline töötus muutub krooniliseks ja tingib suurema struktuurse tööpuuduse.

Mitu liikmesriiki on käivitanud uusi aktiivseid meetmeid, mis on suunatud pikaajalistele töötutele. Portugalis algatati 2015. aastal kava, millega toetatakse kuuekuulisi praktikaid pikaajaliste töötute puhul, kes on vanemad kui 30 aastat. Hispaanias antakse 2014. aasta lõpus alanud aktiveerimisprogrammist rahalist abi pikaajalistele töötutele, kes ei saa mis tahes toetusi, tugevdades samal ajal töö otsimise ja töö vastuvõtmise nõudeid ning määrates igale konkreetsele juhtumile, mida on eeldatavasti 400 000, konkreetse menetleja.

Soome alustas 2015. aastal reforme pikaajaliste töötute toetamiseks, luues ühtse kontaktpunkti, et paremini koordineerida kohalikul tasandil pikaajalistele töötutele pakutavaid tööhõiveteenuseid, hüvitisi ja sotsiaalteenuseid. Prantsusmaal võeti 2015. aastal vastu riiklik tegevuskava pikaajalise töötuse vastu, millega toetatakse individuaalset, intensiivset nõustamist, mille eesmärk on jõuda 2017. aastal 460 000 toetusesaajani. Lisaks pakutakse rohkem subsideeritavaid lepinguid ja kutsekoolitust ning vanematele töötajatele või madalama kvalifikatsiooniga töötajatele töökohapõhist koolitust, samuti paremat juurdepääsu lastehoiule ja eluasemetoetusele.

Majanduse elavnemine, pikaajaliste töötute arvu vähenemine ja eelarveseisundi paranemine loovad uusi võimalusi täiendavateks meetmeteks. Pikaajalist töötust käsitlevate reformidega tegelevad siiski vähem kui pooled liikmesriigid. Liikmesriigid arutavad komisjoni ettepanekut nõukogu soovitusel, mis käsitleb pikaajaliste töötute integreerimist tööturule.

2.3 Tööturu toimimise parandamine

Liikmesriikide meetmed töökaitset käsitlevate õigusaktide ajakohastamiseks jätkusid, eelkõige riikides, kus esineb endiselt suur tasakaalustamatus ja tööturu killustatus. Siiski on reformide eesmärk ainult mõnel juhul vähendada lõhet tööturul olijate ja sinna mittekuulujate vahel. Itaalias võeti 2014. aasta lõpus vastu ulatuslik seadus (nn *tööseadus*, mille rakendusaktid võeti vastu 2015. aasta septembris), mis hõlmab muu hulgas lepingute ja tööõigusmenetluste lihtsustamist ning vähendab tööõiguse kohaldamisala tööle ennistamise korral pärast ebaõiglast koondamist. Hollandis 2014. aastal vastu võetud *töö ja turvalisuse seadusega* kehtestati lahkumishüvitiste või ebaõiglase koondamise hüvitiste ülemmäärad, suurendades samas ajutiste töötajate kaitset. Ulatuslik tööseadustiku reform viidi läbi Horvaatias, mille tulemusel vähenevad kulud, lihtsustuvad menetlused individuaalsete ja kollektiivsete koondamiste puhul, lihtsustub juurdepääs renditööle ja võimaldatakse tööaja paindlikumat korraldust. Kollektiivse koondamise menetlust lihtsustati ka Lätis. Bulgaarias muudeti tööaja paindlikkuse suurendamiseks tööseadustikku ja anti võimalus sõlmida ühepäevaseid töölepinguid lühiajaliste põllumajanduslike hooajatööde puhul.

Hoolimata suurest killustatusest hõlbustasid mitmed riigid juurdepääsu tähtajaliste töölepingutele (Tšehhi Vabariik) või pikendasid nende kehtivusaega või parandasid uuendamise võimalusi (Horvaatia, Itaalia, Läti ja ajutiselt ka Portugal). Vähesed riigid tugevdasid tähtajaliste töölepingute regulatsiooni (Poola) või määratlesid täpsemalt renditöö kasutamise (Sloveenia, Prantsusmaa, Taani ja Slovakkia). Ühendkuningriigis viidi sisse töövaidluskomisjonide tasu, et ohjeldada kohtusse antud juhtumite arvu.

Kooskõlas eelmistel aastatel võetud meetmetega jätkus paljudes riikides riiklike tööturuasutuste tõhususe parandamine. Taani ja Läti parandasid töötajate profiilide koostamist ning abi ja teenuseid töökoha otsimisel, samas kui Poola ja Slovakkia keskendusid rohkem ebasoodsas olukorras rühmadele pakutavatele teenustele. Rootsi ja Leedu parandasid noorte ja koolist väljalangenute juhtumite käsitlemist. Belgias, Madalmaades, Hispaanias ja Slovakkias otsustati teha tõhusamat koostöö eri osalejate vahel, mis teatavatel juhtudel oli seotud vahendite eraldamisega erinevatele ametkondadele. Iirimaa riiklik tööturuasutus

korraldati ümber ning programmi JobPath raames ostetakse erasektorilt sisse tööturuasutuste suutlikkust, mis on suunatud eelkõige pikaajalistele töötutele.

Sotsiaalse dialoogi reform on käimas mitmes liikmesriigis. Reformid puudutavad sotsiaalse dialoogi toimimist ja tõhusust. Enamasti on need seotud kollektiivläbirääkimistega, kuid mõjutavad ka töötajate esindatust. Saksamaal, Slovakkias ja Portugalis lihtsustati kriteeriume valdkondlike kollektiivlepingute pikendamiseks palkade osas, mis osaliselt keerab tagasi praktika finantsabi programmi raames. Horvaatias tunnistati kehtetuks kollektiivlepingute piiramatu kehtivusaeg. Portugalis vähendati 2014. aastal kehtivuse kaotanud ja uuendamata kollektiivlepingute kehtivust ning viidi sisse kollektiivlepingute läbirääkimistega peatamine raskustes ettevõtete puhul. Itaalia sotsiaalpartnerid kirjutasid alla valdkondadevahelisele lepingule, milles selgitatakse ametiühingute esindatuse mõõtmise kriteeriume ning laiendatakse detsentraliseeritud kollektiivläbirääkimiste reguleerimisala. Horvaatias võeti 2014. aastal vastu uued õigusaktid ametiühingute tegevuse kohta. Prantsuse valitsus esitas 2015. aastal sotsiaalse dialoogi reformi, et ajakohastada töötajate esindust ning ratsionaliseerida tööandjate kohustusi töötajate esindajate teavitamise ja nendega konsulteerimise puhul. Iga-aastased kollektiivläbirääkimised korraldatakse ümber põhiliste telgede raames. Saksamaal võeti 2015. aastal vastu nn *Tarifeinheitsetz* õigusakt, millega tagatakse, et juhul, kui ettevõttes esineb kattuvaid ja vastuolulisi kollektiivlepinguid, kohaldatakse ainult seda lepingut, mis allkirjastati ametiühinguga, millel on kõige rohkem liikmeid (kõnealuses ettevõttes). Ühendkuningriigis hõlmab uus 2015. aasta *ametiühingute seadus* ametiühingute ja streikide reformi.

Sotsiaalpartnerite kaasamine poliitika ja reformide kavandamisse ja rakendamisse vajab täiendavat jälgimist. Enamikus liikmesriikides on sotsiaalpartnerid teataval moel kaasatud riiklike reformikavade ettevalmistamisse. Selle kaasatuse kvaliteet ja ulatus ning see, mil määral sotsiaalpartnerid saavad mõjutada riiklike reformikavade sisu, erineb liikmesriigiti märkimisväärselt. Vähem liikmesriike kaasab sotsiaalpartnereid tõhusalt riigipõhiste soovitude või nendega seotud reformide ja poliitika rakendamisse.

2.4 Õigluse tagamine, vaesuse vastu võitlemine ja võrdsete võimaluste edendamine

Jõupingutused, et piirata või vähendada vaesust ja suurendada tööturul osalemist, on sisaldanud sotsiaalkaitsesüsteemide märkimisväärset ümberkorraldamist, aktiivse tööturupoliitika toetamist ja sihipäraseid meetmeid suure vaesusriskiga inimeste

abistamiseks. Mõned liikmesriigid on suurendanud sissetulekutoetusi (Belgia, Eesti, Horvaatia, Rootsi, Rumeenia), samas kui teised parandasid meetmete ülesehitust, kehtestades hüvitiste vähenemise (Malta, Läti) või töötajate hüvitised (Eesti). Mitu liikmesriiki (Austria, Bulgaaria, Saksamaa, Taani, Madalmaad) on võtnud või tugevdanud aktiveerimismeetmeid, mis on osa nende poliitikast, et lahendada tõhusamalt tööealiste vaesusega seotud probleeme. Tööturule naasmise hõlbustamiseks on kasutusele võetud ka mitmesugused rahalised ja mitterahalised stiimulid (Belgia, Soome, Prantsusmaa, Läti, Malta, Poola). Sotsiaalabi ja töötussüsteemide reforme on kavandatud või need juba käiku lastud paljudes riikides (Belgia, Horvaatia, Kreeka, Iirimaa, Rumeenia, Rootsi).

Belgias jätkuva töötushüvitiste süsteemi reformi eesmärk on tagada vajalik tasakaal antava abi ning tõhusa töötamise ja koolitusvõimaluste vahel. Osana oma hoolekandesüsteemi reformist on Rumeenia kehtestanud minimaalse toimetulekutoetuse, mis sisaldab kolme olemasolevat programmi madala sissetulekuga inimeste toetamiseks, on paremini suunatud toetusesaajatele ja vähendab halduskulusid. Kreeka on käivitanud katseprojekti, et kehtestada riigis miinimumsissetuleku kava. Iirimaa jätkas jõupingutusi, et vähendada madala tööhõivega leibkondade arvu integreeritud teenuste pakkumise kaudu (ühtne kontaktpunkt) ning sidudes omavahel tihedamalt hüvitised ja aktiveerimisteenused.

Üha suuremat muret valmistab vaesuses elavate laste arvu suurenemine, mistõttu on paljud liikmesriigid tõhustanud investeeringuid lastesse. Lastega perede sissetulekutoetuse meetmeid tugevdati või laiendati Bulgaarias, Tšehhi Vabariigis, Poolas ja Rumeenias, samas kui Belgia ja Malta viisid sisse täiendavad toetused lastele, kes kasvavad väikese sissetulekuga peredes. Toetusi vanemate juurdepääsuks tööturule ja tööstiimuleid tõhustati Ungaris, Maltas ja Ühendkuningriigis. Investeeringud haridusse, eelkõige väikelaste haridus- ja hooldusvõimalustesse, on jätkunud mitmes liikmesriigis, mis peegeldab kasvavat arusaamist koolieelsete aastate olulisusest laste kognitiivsete ja sotsiaalsete oskuste kujundamisel. Soome kehtestas kohustusliku koolieelse hariduse ning Horvaatia kehtestas üheaastase kohustusliku koolieelse hariduse enne alghariduse omandamise algust. Austria eraldas täiendavaid vahendeid, et parandada haridustulemusi väikelaste haridus- ja hooldusvõimaluste raames. Ühendkuningriigis kehtestati 15 tundi tasuta lastehoidu nädalas 3- ja 4aastastele ning meetmed, mis on suunatud ebasoodsas olukorras olevatele lastele. Mõnedes liikmesriikides suurenes ka rahastamine lastehoiuteenuste laiendamiseks (Belgia, Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Eesti, Poola, Ühendkuningriik), koolijärgseteks tegevusteks (Iirimaa) ja pikapäevarühmade kohtade arvu suurendamiseks (Austria). Bulgaaria

jätkas alternatiivse hoolekande kvaliteedi parandamist ja väljaspool oma peret kasvavate laste toetamist. Soome on samuti võtnud mitmeid meetmeid, et tugevdada laste kaitset kõnealustes olukordades.

Hiljutised pensionireformid on aidanud piirata pensionikulude pikaajalist suurenemist enamikus liikmesriikides³². Nende mõju pensionide piisavusele sõltub naiste ja meeste suutlikkusest tööelus pikemalt ja täielikumalt osaleda,³³ mis ei ole ametialati ja sooti ühtne. Enamik liikmesriikide reformidest on keskendunud pensioniea tõstmisele ja ennetähtaegselt pensionile jäämise piiramisele, kui reforme ei toeta alati aktiivsena vananemise poliitika. Mõned liikmesriigid on säilitanud või taastanud konkreetsed ennetähtaegselt pensionile jäämise tingimused isikute puhul, kellel on olnud pikk karjäär või raske töö. Ennetähtaegselt pensionile jäämise piiramine on valitsustele ja/või sotsiaalpartneritele proovikivi, sest keeruline on leida alternatiivseid lahendusi karjäärilõpu probleemidele, mis on seotud vanuse ja tervisega töökohal, või tööturuga.

Praegu on sooline pensionierinevus ELis endiselt 40 %, peegeldades meeste ja naiste palgaerinevusi ning naiste keskmiselt lühemaid ja katkendlikumaid karjääre. Üldine suundumus töötasupõhisemale pensionile tähendab, et pensionisüsteemid ei ole valmis seda tasakaalustamatust kompenseerima. Osana jõupingutustest, et võimaldada naistel saavutada pikem tööiga, on peaaegu kõik liikmesriigid (v.a Rumeenia) võrdsustanud meeste ja naiste pensioniea või võtnud selles küsimuses vastu tulevased reformid, ehkki mõningatel juhtudel viiakse need täielikult lõpule alles 2040. aastatel.

Paljud reformid on muutnud pensionihüvitiste indekseerimise mehhanisme vähemsoodsaks. Mõju pensionide piisavusele sõltub palkade ja hindade arengust.

Tervishoiusüsteemid aitavad kaasa ELi elanike hea tervise säilitamisele ja taastamisele. Lisaks kollektiivsele ja individuaalsele heaolule toetab see majanduslikku jõukust, suurendades tööturul osalemist, tööjõu tootlikkust ja vähendades töölt puudumist. On selge, et tervishoiusüsteemil on oma hind: suur osa ELi tervishoiusüsteemide kulutustest kaetakse riiklikest vahenditest, seega peavad need olema rahaliselt jätkusuutlikud.

³² Vananemise aruanne 2015,

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf

³³ Pensionide piisavuse aruanne 2015, <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14529&langId=en>

Vaja oleks hinnata tervishoiu ja pikaajalise hoolduse süsteemide tulemusi ning rakendada usaldusväärseid ja ambitsioonikaid reforme. Need hõlmavad jätkusuutlikku rahastamisbaasi, esmatasandi tervishoiuteenuste pakkumise ja neile juurdepääsu parandamist, vähendades sellega tarbetut eriarstide ja haiglaravi kasutamist, ravimite kulutõhusa kasutamise tagamist, paremaid riigihankeid, ravi paremat lõimimist ajakohaste teabekanalite kaudu (nt e-tervis), meetodite kasutuselevõttu, et hinnata tervishoiutehnoloogiate suhtelist tõhusust ja ravi maksumust otsuste tegemise eemärgil ning tervisedenduse ja haiguste ennetamise tõhustamist.

Enamikus liikmesriikides on läbi viidud olulised tervishoiureformid. Arvukad rakendatud struktuurireformid hõlmavad esmaste ja teiseste tervishoiuteenuste ümberkorraldamist, ravi suuremat koordineerimist, IKT ja e-tervise lahenduste tõhusamat ja koostalitlusvõimelisemat kasutamist (Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Horvaatia, Ungari, Malta, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Slovakkia ja Ühendkuningriik), ravimipoliitika muutmist seoses hindade reguleerimise ja geneeriliste ravimitega asendamisega, samuti rahaliste ja mitterahaliste stiimulite kehtestamist nii tervishoiuteenuste pakkujatele kui ka kasutajatele. Tervishoiuteenuste pakkumise parandamiseks on mitu liikmesriiki (Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Horvaatia, Iirimaa, Poola, Portugal, Rootsi ja Ühendkuningriik) võtnud meetmeid, mille eesmärk on optimeerida ravi kasutamist ja ravimite väljakirjutamise tavasid.

Tervishoiusektori tööjõu vananemine koos probleemidega tervishoiutöötajate värbamisel, kuna teatavatel tervishoiu kutsealadel on nõudlikud töötingimused ja suhteliselt madal töötasu, on paljudes riikides põhjustanud tervishoiutöötajate puudust. Selle vastu võitlemiseks on mõned liikmesriigid (Belgia, Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Läti, Poola, Rootsi) võtnud meetmeid, hõlbustamaks tervishoiutöötajate koolitust ja kvalifikatsiooni tõstmist ning pakkumaks palgatõusu ja toetust, et suurendada tervishoiusektori ligitõmbavust.

Mitmed liikmesriigid on vastu võtnud või rakendamas ulatuslikke reforme pikaajalise hoolduse valdkonnas, et tagada olemasolevate ressursside tõhusam kasutamine. Meetmed keskenduvad koduhooldusteenuste arendamisele ja ravi paremale lõimimisele.

Pikaajalise hoolduse rahastamiskorda on muudetud mitmes liikmesriigis (Austria, Belgia, Bulgaaria, Ungari, Saksamaa, Luksemburg). Kui mõned riigid otsustasid suurendada avaliku sektori rahastamist ja vähendada eraõiguslikku kulude jagamist, alandasid teised

olemasolevaid abikõlblikkuse künniseid avaliku sektori toetuse saamiseks või viisid sisse muud kulude kokkuhoiu meetmed.

Vähesed liikmesriigid teatasid sõltuvuse ennetamise meetmetest, mis olid peamiselt seotud dementsuse parema ennetamise ja varajase diagnoosimisega (Austria, Bulgaaria, Iirimaa). Riikide valitsused panid rõhku teenuste osutamise parandamisele, muutes ravi patsiendikesksemaks, edendades üleminekut hooldeasutustelt kogukonnapõhiste hooldusmodelitele, arendades välja ja tagades uued kvaliteedistandardid ning suurendades töötajate arvu.

Mõned liikmesriigid (Belgia, Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Soome) suurendasid uute strateegiate kaudu toetusi mitteametlikele hooldajatele, pakkudes paremaid võimalusi töö- ja perekohustuste ühildamiseks, ning mitteametlike hooldajate tunnustamise kaudu.

Võeti märkimisväärsed kohustusi, et parandada taskukohase eluaseme kättesaadavust.

Mõned liikmesriigid võtsid vastu eluasemete või sotsiaalkorterite ehitamise kavad (Tšehhi Vabariik, Prantsusmaa, Iirimaa, Portugal, Sloveenia ja Ühendkuningriik). Bulgaaria kasutas Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendeid, et parandada eluaseme kättesaadavust ebasoodsas olukorras olevate inimeste jaoks. Ungari laiendas esimese eluaseme ostjate toetamise kava ja Ühendkuningriigis kehtestati sotsiaaleluasemete üürnike liikuvusprogramm. Vaadati läbi eluasemetoetuse tingimused, sh toetuskõlblikkuse kriteeriumid ja künnised (Tšehhi Vabariik, Soome), ning kehtestati üüri piirhinnad või garantiid sotsiaalsetel eesmärkidel (Belgia, Tšehhi Vabariik, Prantsusmaa, Madalmaad).

Paljude programmide eesmärk on võidelda ülemäärase võlgnevuse ja väljatõstmiste vastu, nt äriühingute võla avastamise kava Madalmaades ja katseprojektid, mis aitavad väljatõstetud perekondi Sloveenias. Läti alandas maksejõuetuse kaitse künnist ning Küpros pakkus haavatavatele leibkondadele kinnisvaralaenude intressimaksete subsideerimist. Tehti ka sihipäraseid jõupingutusi, et võidelda kütteostuvõimetusega (Belgia) ja lõimida sotsiaalelamumajanduse teenuseid (Iirimaa).

Riiklikul tasandil on rakendatud mõningaid meetmeid, mille eesmärk on lihtsustada selliste riskirühmade sotsiaalset kaasatust, nagu puuetega inimesed, romad või sisserändajataustaga inimesed. Eesti hakkas rakendama töövõimereformi, mis kujutas endast kvalitatiivset nihet töövõimetuse hindamiselt isiku töövõime hindamisele eesmärgiga hõlbustada integreerumist tööturule ja ühiskondlikku ellu. Samuti võttis Holland vastu

osaluspakti, et suurendada puuetega inimeste ja kvalifitseerimata inimeste osalemist tööturul nii era- kui ka avalikus sektoris.

Võrdne juurdepääs kvaliteetsele ja kaasavale haridusele on esimene ja kõige olulisem samm sotsiaalse kaasatuse saavutamiseks. Suundumus ebasoodsas olukorras olevate laste kaasava hariduse suunas on ilmne. Belgia (Flandria) töötas välja uue õigusakti „m-dekreet”, millega nähakse ette mõistlik kaasamine tavaõppesse. Tšehhi Vabariik võttis vastu haridusseaduse, mis sisaldab viit liiki toetatavaid meetmeid, et parandada koolide tingimusi kaasavaks hariduseks. Taanis seati eesmärgiks, et 96 % riiklike koolide õpilastest saaks 2015. aastal hariduse tavaõppe vormis ning loodi kaasava ja erivajadustega hariduse keskus.

Paljud puuetega inimesed seisavad silmitsi tõsise tõrjutusega, st elavad hooldeasutustes. Siiski on mõnes riigis näha selget üleminekut hooldeasutustest kogukonnapõhisele hooldusele ja iseseisvale elule ning seda on toetatud ka Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest. Näiteks Soome vähendas märkimisväärselt hooldeasutustes elavate vaimse puudega isikute arvu ning asendas selle ööpäevaringse hooldusteenusega. Eesmärk on asendada hooldeasutustes viibimine 2020. aastaks iseseisva eluaseme ja teenustega.

Mõnes liikmesriigis on võetud meetmeid romade lõimimise edendamiseks. 2015. aasta jaanuaris võttis Rumeenia vastu riikliku strateegia roma vähemuse hulka kuuluvate Rumeenia kodanike kaasamiseks aastatel 2014–2020, samas kui Leedu võttis vastu tegevuskava romade lõimimiseks Leedu ühiskonda aastateks 2015–2020. Tšehhi Vabariik võttis 2015. aastal vastu romade lõimimise strateegia aastani 2020. Ungari, Slovakkia ja Poola vaatasid läbi oma riiklikud strateegiad ja tegevuskavad, eelkõige selleks, et täita eeltingimusi, mis on seotud Euroopa Sotsiaalfondi investeeringute prioriteediga 9.2.

Slovakkia suurendas märkimisväärselt erivajadustega laste, sealhulgas sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevate laste, abiõpetajate arvu õppeaastaks 2014–2015 ning täiendav suurenemine on ette nähtud 2015. aasta eelarvega. Roma kogukondadele tehti ettepanek sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevate laste kohustuslikuks osalemiseks alusharidus- ja lapsehoiustüsteemis, kuid praeguses etapis konkreetseid plaane selle rakendamiseks pole.

Pagulaste suurenev sissevool nõuab valitsustelt ja ühiskonnalt laiemalt üha suurema arvu inimeste vastuvõtmist ja integreerimist. Eriti mõjutab see teatavaid liikmesriike. On tehtud otsuseid integratsioonipakettide ja migratsiooni pärssivate meetmete kohta. Austria integratsioonipaketis keskendutakse keeleoskusele ja tööturule integreerimisele:

enamik eelarvest on eraldatud tööturule integreerimisele. Riiklikud tööturuasutused alustasid katseprojekte, et parandada nende inimeste väljavaateid tööturul, kellel on õigus varjupaigale alates 2015. aasta keskpaigast. Rootsis on täiendatud 2015.–2018. aasta lõimumiskava, mille eesmärk on soodustada äsja saabunud pagulaste ja välismaal sündinute kiiremat integreerimist tööturule. Uute saabujate oskuste tuvastamiseks varajases etapis on valitsus eraldanud olemasolevate raamistike piires vahendeid katseprojektidele, et kaardistada Rootsi Migratsiooni ameti majutuskeskustes elavate uute sisseandajate oskused. Saksamaal on föderaalne tööhõiveamet ning föderaalne migratsiooni- ja pagulasamet algatanud ESFi toetatava katseprojekti, et soodustada pagulaste kiiret integreerimist tööturule ning kuues Saksamaa piirkonnas on loodud pagulastele eraldi tööhõiveametid. Teisalt on võetud meetmeid, millel on eeldatavasti migratsioonile pärssiv mõju, nagu rahaliste hüvitiste asendamine mitterahaliste hüvitistega, ning ohutuks tunnistatud piirkondadest pärit pagulaste suhtes kohaldatakse kiirendatud varjupaigamenetlust. Taanis vähendati pärssivate meetmetega spetsiaalseid lõimimistoetusi, et need oleksid väiksemad olemasolevatest rahalistest hüvitistest lõimimisprogrammides osalemise eest. Pagulaste pere- ja lastetoetuste puhul taastati tekkepõhise arvestuse põhimõte ning vanaduspensioni kõlblikkuse eeskirjade ühtlustamise tõttu ei ole pagulased enam vabastatud tekkepõhisuse põhimõtte kohaldamisest. Ühendkuningriigis kehtestati uued piirangud majanduslikust olukorrast sõltuvatele hüvitistele, et vähendada tööalaste väljavaadeteta sisseandajate voolu Ühendkuningriiki. Nendega hoitakse tõhusalt ära majanduslikust olukorrast sõltuvate toetuste taotlemine Universal Crediti raames, ilma et oleks esmalt töötatud Ühendkuningriigis. Uued piirangud järgivad varasemaid piiranguid töötsijatoetuste ning lastega seotud toetuste ja maksusoodustuste taotlejatele.

Liikmesriigid peavad tagama, et varjupaigataotlejatel on tõhus juurdepääs tööturule hiljemalt 9 kuu jooksul alates kuupäevast, mil nad taotlevad rahvusvahelist kaitset³⁴. Mõned liikmesriigid lubavad varjupaigataotlejatel siseneda tööturule varem ning mõnedes liikmesriikides on tehtud vastavasisulisi ettepanekuid. Euroopa rände tegevuskava raames võttis komisjon vastu teatise riigihanke-eeskirjade kohta varjupaigataotlejate tugimeetmete pakkumiseks, et aidata liikmesriikidel rahuldada varjupaigataotlejate kõige pakilisemad vajadused, näiteks seoses majutamisega ning neile toodete ja teenuste pakkumisega³⁵. Konkreetselt ja kohe võib Euroopa Sotsiaalfondi investeeringutega toetada kutsekoolitust,

³⁴ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/33/EL, 26. juuni 2013, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded.

³⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule riigihanke-eeskirjade kohta seoses praeguse varjupaigakriisiga, COM(2015) 454.

nõustamist, juurdepääsu tervishoiu- ja sotsiaalteenustele ning kampaaniaid, millega võideldakse diskrimineerimise vastu.

Pagulaste sissevoolu esimene makromajanduslik mõju hindamine näitab, et riiklike kulutuste suurenemisest tulenev lühiajaline mõju on suhteliselt väike, kuigi mõnes liikmesriigis veidi märgatavam, kuid keskpikas ja pikas perspektiivis on sissevoolul positiivne mõju majanduskasvule, tingimusel et lõimumine tööturule on edukas³⁶.

³⁶ Euroopa 2015. aasta sügisene majandusprognoos

1. lisa. Peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabel, kontrollväärtustena on märgitud ELi keskmised

	Töötuse määr			Noorte töötus						Leibkonna kasutada oleva tulu reaalkasv		Suhtelise vaesuse määr (18-64)			Ebavõrdsus - S80/S20		
				Noorte töötuse määr			NEET-noored										
	Y-Y muutus (\$1.2014- \$1.2015)	Kaugus Eli keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EL	Y-Y muutus (\$1.2014- \$1.2015)	Kaugus Eli keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EL	Y-Y muutus (2013-2014)	Kaugus Eli keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EL	Y-Y muutus (2013-2014)	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EL	Y-Y muutus (2012-2013)	Kaugus Eli keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EL	Y-Y muutus (2012-2013)	Kaugus Eli keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EL
EL 28 (kaalutud)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
EA 19 (kaalutud)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1	~	~
EL 28 (kaalumata)	-0,8	~	~	-2,5	~	~	-0,5	~	~	1,3	~	0,2	~	~	0,0	~	~
EA 19 (kaalumata)	-0,8	0,8	0,0	-2,4	0,8	0,1	-0,4	-0,3	0,1	1,3	0,0	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
BE	0,3	-1,2	1,1	-1,2	-0,9	1,3	-0,7	-0,3	-0,2	0,5	-0,8	-0,1*	-2,2	-0,3	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	0,1	-1,2	-2,8	-0,3	-0,3	-1,4	7,9	-0,9	:	:	-0,3*	1,5*	-0,5*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-4,4	-0,1	-3,0	-9,0	-0,5	-1,0	-4,2	-0,5	1,6	0,3	-0,7	-7,0	-0,9	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-3,6	0,5	-2,5	-11,9	0,0	-0,2	-6,5	0,3	0,1	-1,2	0,2*	-1,5*	0,0	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,1	0,5	-0,7	-15,4	1,8	0,1	-5,9	0,6	1,5	0,2	0,3*	1,3	0,1*	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-3,7	-0,6	-6,3	-12,1	-3,8	0,4	-0,6	0,9	2,0	0,7	-0,4*	1,7	-0,6	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,1	-1,3	-4,2	-1,3	-1,7	-0,9	2,9	-0,4	:	:	-1,4	-1,6	-1,6	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	15,6	-0,7	-3,7	28,3	-1,2	-1,3	6,8	-0,8	:	:	0,3*	8,5	0,1*	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	13,0	-1,3	-4,0	27,1	-1,5	-1,5	4,8	-1,0	0,6	-0,7	0,0	4,8	-0,2*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	0,5	1,0	0,7	1,9	3,2	0,2	-0,9	0,7	1,2	-0,1	0,0	-1,9	-0,2	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	6,7	0,2	-1,6	20,9	0,9	-0,3	7,0	0,2	:	:	-0,3*	2,2	-0,5*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	2,5	0,6	-0,9	19,6	1,6	-0,1	9,8	0,4	-0,3	-1,6	0,2*	3,2	0,0	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,9	0,7	-3,4	11,1	-0,9	-1,7	4,7	-1,2	:	:	2,2	-1,2*	2,0	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,1	-0,5	-4,5	-7,1	-2,0	-1,0	-0,3	-0,5	4,9	3,6	-0,5*	3,2	-0,7*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-0,5	-1,0	-2,6	-4,8	-0,1	-1,2	-2,4	-0,7	2,4	1,1	1,1*	3,4	0,9*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-3,9	0,8	-1,0	-3,9	1,5	1,3	-6,0	1,8	:	:	0,5*	-0,6*	0,3*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-2,7	0,0	-2,4	-3,8	0,1	-1,9	1,3	-1,4	2,8	1,5	0,7*	-1,3*	0,5*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-4,2	0,5	-0,7	-10,8	1,8	0,6	-1,8	1,1	:	:	1,2	-2,0	1,0	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-2,9	0,1	-2,2	-11,5	0,3	-0,1	-6,8	0,4	1,1	-0,2	0,8	-4,7	0,6	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-4,2	0,9	-0,6	-12,6	1,9	0,4	-4,6	0,9	0,5	-0,8	-0,4*	-2,7	-0,6*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-2,2	-1,0	-3,7	-1,5	-1,2	-0,2	-0,3	0,3	:	:	0,2*	1,1	0,0	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	3,1	-0,8	-4,2	9,5	-1,7	-1,8	0,0	-1,3	0,2	-1,1	1,5	2,8	1,3	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,0	0,8	-1,9	0,2	0,6	0,0	4,7	0,5	:	:	0,5	5,9	0,3*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-0,5	0,3	-3,9	-5,6	-1,4	0,2	-2,9	0,7	1,4	0,1	0,8	-2,6	0,6	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,9	-1,0	-4,8	3,8	-2,3	-0,9	0,5	-0,4	3,2	1,9	-0,2*	-3,5	-0,4*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-0,6	1,6	2,5	0,0	5,0	0,9	-2,1	1,4	-0,9	-2,2	-1,1	-4,3	-1,3	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-2,2	0,5	-2,3	-1,6	0,2	-0,3	-5,1	0,2	2,1	0,8	1,1	-1,6	0,9	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-4,3	-0,1	-2,3	-7,1	0,2	-1,3	-0,4	-0,8	-0,2	-1,5	-0,6	-0,9*	-0,8	-0,4	-0,2	-0,4

Allikas: Eurostat, ELi tööjõu-uuring, rahvamajanduse arvepidamine ning EU-SILC (DG EMPLi arvutused).

Kõigi näitajate (v.a leibkonna kasutada oleva kogutulu reaalkasv) kolm veergu viitavad vastavalt järgmisele: i) muutus absoluutarvudes võrreldes eelmise aastaga; ii) erinevus ELi (või euroala) sama aasta keskmisest ja iii) muutus võrreldes eelmise aastaga konkreetses liikmesriigis, võrrelduna muutusega ELi või euroala tasandil (mis näitab, kas riigi majandusolukord võrreldes ülejäänud ELi või euroalaga halveneb või paraneb, kajastades seega vastavalt sotsiaal-majanduslikku lahknevust või ühtlustumist). S1 tähistab 1. poolaastat ja selle aluseks on kvartalipõhised andmed.

*näitab muudatusi ja erinevusi EList, mis ei ole statistiliselt olulised; 2. peatükis esitatud täiendavas analüüsis on nende väärtuseks arvestatud 0.

2. lisa. Peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabel, kontrollväärtustena on märgitud euroala keskmised

	Töötuse määr			Noorte töötus						Leibkonna kasutada oleva tulu reaalkasv		Suhtelise vaesuse määr (18-64)			Ebavõrdsus - S80/S20		
				Noorte töötuse määr			NEET-noored										
	Y-Y muutus (S1.2014-S1.2015)	Kaugus EA keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EA	Y-Y muutus (S1.2014-S1.2015)	Kaugus EA keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EA	Y-Y muutus (2013-2014)	Kaugus EA keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EA	Y-Y muutus (2013-2014)	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EA	Y-Y muutus (2012-2013)	Kaugus EA keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EA	Y-Y muutus (2012-2013)	Kaugus EA keskmisest	Y-Y liikmesriik võrreldes Y-Y EA
EL-28 (kaalutud)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
EA-19 (kaalutud)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1	~	~
EL-28 (kaalumata)	-0,8	-0,8	0,0	-2,5	-0,8	-0,1	-0,5	0,3	-0,1	1,3	0,0	0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
EA-19 (kaalumata)	-0,8	~	~	-2,4	~	~	-0,4	~	~	1,3	~	0,3	~	~	0,0	~	~
BE	0,3	-2,0	1,1	-1,2	-1,7	1,2	-0,7	0,0	-0,3	0,5	-0,8	-0,1*	-2,3	-0,4	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	-0,7	-1,2	-2,8	-1,1	-0,4	-1,4	8,2	-1,0	:	:	-0,3*	1,4*	-0,6*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-5,2	-0,1	-3,0	-9,8	-0,6	-1,0	-3,9	-0,6	1,6	0,3	-0,7	-7,1	-1,0	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-4,4	0,5	-2,5	-12,7	-0,1	-0,2	-6,2	0,2	0,1	-1,2	0,2*	-1,6*	-0,1*	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,9	0,5	-0,7	-16,2	1,7	0,1	-5,6	0,5	1,5	0,2	0,3*	1,2	0,0	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-4,5	-0,6	-6,3	-12,9	-3,9	0,4	-0,3	0,8	2,0	0,7	-0,4*	1,6	-0,7	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,9	-1,3	-4,2	-2,1	-1,8	-0,9	3,2	-0,5	:	:	-1,4	-1,7	-1,7	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	14,8	-0,7	-3,7	27,5	-1,3	-1,3	7,1	-0,9	:	:	0,3*	8,4	0,0	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	12,2	-1,3	-4,0	26,3	-1,6	-1,5	5,1	-1,1	0,6	-0,7	0,0	4,7	-0,3*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	-0,3	1,0	0,7	1,1	3,1	0,2	-0,6	0,6	1,2	-0,1	0,0	-2,0	-0,3	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	5,9	0,2	-1,6	20,1	0,8	-0,3	7,3	0,1	:	:	-0,3*	2,1	-0,6*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	1,7	0,6	-0,9	18,8	1,5	-0,1	10,1	0,3	-0,3	-1,6	0,2*	3,1	-0,1*	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,1	0,7	-3,4	10,3	-1,0	-1,7	5,0	-1,3	:	:	2,2	-1,3*	1,9	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,9	-0,5	-4,5	-7,9	-2,1	-1,0	0,0	-0,6	4,9	3,6	-0,5*	3,1	-0,8*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-1,3	-1,0	-2,6	-5,6	-0,2	-1,2	-2,1	-0,8	2,4	1,1	1,1*	3,3	0,8*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-4,7	0,8	-1,0	-4,7	1,4	1,3	-5,7	1,7	:	:	0,5*	-0,7*	0,2*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-3,5	0,0	-2,4	-4,6	0,0	-1,9	1,6	-1,5	2,8	1,5	0,7*	-1,4*	0,4*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-5,0	0,5	-0,7	-11,6	1,7	0,6	-1,5	1,0	:	:	1,2	-2,1	0,9	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-3,7	0,1	-2,2	-12,3	0,2	-0,1	-6,5	0,3	1,1	-0,2	0,8	-4,8	0,5	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-5,0	0,9	-0,6	-13,4	1,8	0,4	-4,3	0,8	0,5	-0,8	-0,4*	-2,8	-0,7*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-3,0	-1,0	-3,7	-2,3	-1,3	-0,2	0,0	0,2	:	:	0,2*	1,0	-0,1*	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	2,3	-0,8	-4,2	8,7	-1,8	-1,8	0,3	-1,4	0,2	-1,1	1,5	2,7	1,2	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,8	0,8	-1,9	-0,6	0,5	0,0	5,0	0,4	:	:	0,5	5,8	0,2*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-1,3	0,3	-3,9	-6,4	-1,5	0,2	-2,6	0,6	1,4	0,1	0,8	-2,7	0,5	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,1	-1,0	-4,8	3,0	-2,4	-0,9	0,8	-0,5	3,2	1,9	-0,2*	-3,6	-0,5*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-1,4	1,6	2,5	-0,8	4,9	0,9	-1,8	1,3	-0,9	-2,2	-1,1	-4,4	-1,4	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-3,0	0,5	-2,3	-2,4	0,1	-0,3	-4,8	0,1	2,1	0,8	1,1	-1,7	0,8	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-5,1	-0,1	-2,3	-7,9	0,1	-1,3	-0,1	-0,9	-0,2	-1,5	-0,6	-1*	-0,9	-0,4	-0,2	-0,4

3. lisa. Peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabel, absoluutväärtused kolmel järjestikusel aastal

	Töötuse määr			Noorte töötus						Leibkonna kasutada oleva tulu reaalkasv			Vaesusriski määr (18-64)			Ebavõrdsus - S80/S20		
				Noorte töötuse määr			NEET-noored											
	2013	2014	5.1.2015	2013	2014	5.1.2015	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2011	2012	2013
EL-28 (kaalutud)	10,9	10,2	9,7	23,7	22,2	20,9	13,2	13,0	12,5	-1,0	-0,3	0,7	15,9	16,3	16,4	5,0	5,0	5,0
EA-19 (kaalutud)	12,0	11,6	11,2	24,4	23,7	22,6	13,1	12,9	12,6	-1,8	-0,4	0,7	16,1	16,6	16,7	5,0	4,9	5,0
EL-28 (kaalumata)	11,2	10,5	9,9	26,4	24,5	22,6	12,8	12,8	12,3	-1,5	0,1	1,3	15,2	15,4	15,6	4,8	4,8	4,8
EA-19 (kaalumata)	11,8	11,3	10,7	26,6	25,2	23,4	12,6	12,4	12,0	-2,0	-0,2	1,3	15,2	15,4	15,7	4,7	4,8	4,8
BE	8,4	8,5	8,7	23,7	23,2	21,7	12,3	12,7	12,0	0,6	-0,6	0,5	12,9	13,5	13,4	3,9	4,0	3,8
BG	13,0	11,4	10,0	28,4	23,8	22,3	21,5	21,6	20,2	-1,2	5,9	:	18,2	17,4	17,1	6,5	6,1	6,6
CZ	7,0	6,1	5,5	18,9	15,9	13,6	8,9	9,1	8,1	-1,2	-0,8	1,6	9,1	9,3	8,6	3,5	3,5	3,4
DK	7,0	6,6	6,3	13,0	12,6	10,7	6,6	6,0	5,8	-0,4	-1,3	0,1	13,1	13,9	14,1	4,4	4,5	4,3
DE	5,2	5,0	4,8	7,8	7,7	7,2	7,1	6,3	6,4	0,7	0,7	1,5	16,4	16,6	16,9	4,5	4,3	4,6
EE	8,6	7,4	6,2	18,7	15,0	10,5	12,2	11,3	11,7	0,2	6,2	2,0	18,0	17,7	17,3	5,3	5,4	5,5
IE	13,1	11,3	9,8	26,8	23,9	21,3	18,7	16,1	15,2	-0,4	-0,6	:	15,1	15,4	14,0	4,6	4,7	4,5
EL	27,5	26,5	25,5	58,3	52,4	50,9	20,2	20,4	19,1	-7,4	-8,3	:	20,0	23,8	24,1	6,0	6,6	6,6
ES	26,1	24,5	22,9	55,5	53,2	49,7	18,6	18,6	17,1	-5,4	-1,8	0,6	19,0	20,4	20,4	6,3	6,5	6,3
FR	10,3	10,3	10,4	24,9	24,2	24,5	12,5	11,2	11,4	-0,8	-0,1	1,2	13,5	13,7	13,7	4,6	4,5	4,5
HR	17,3	17,3	16,6	50,0	45,5	43,5	16,6	19,6	19,3	-2,9	-3,4	:	18,6	18,1	17,8	5,6	5,4	5,3
IT	12,1	12,7	12,4	40,0	42,7	42,2	21,0	22,2	22,1	-5,3	-0,6	-0,3	18,5	18,6	18,8	5,6	5,5	5,7
CY	15,9	16,1	15,8	38,9	36,0	33,7	16,0	18,7	17,0	-7,9	-4,5	:	11,5	12,2	14,4	4,3	4,7	4,9
LV	11,9	10,8	9,8	23,2	19,6	15,5	14,9	13,0	12,0	1,6	5,5	4,9	20,2	19,3	18,8	6,5	6,5	6,3
LT	11,8	10,7	9,4	21,9	19,3	17,8	11,2	11,1	9,9	0,2	4,3	2,4	20,2	17,9	19,0	5,8	5,3	6,1
LU	5,9	6,0	6,0	16,9	22,3	18,7	5,9	5,0	6,3	:	:	:	13,1	14,5	15,0	4,0	4,1	4,6
HU	10,2	7,7	7,2	26,6	20,4	18,8	14,8	15,5	13,6	-3,3	1,4	2,8	13,6	13,6	14,3	3,9	4,0	4,2
MT	6,4	5,9	5,7	13,0	11,8	11,8	10,6	9,9	10,5	:	:	:	13,1	12,4	13,6	4,0	3,9	4,1
NL	7,3	7,4	7,0	13,2	12,7	11,1	4,9	5,6	5,5	-1,4	-1,0	1,1	10,5	10,1	10,9	3,8	3,6	3,6
AT	5,4	5,6	5,7	9,7	10,3	10,0	6,8	7,3	7,7	1,9	-1,8	0,5	13,1	13,3	12,9	4,1	4,2	4,1
PL	10,3	9,0	7,7	27,3	23,9	21,1	11,8	12,2	12,0	1,1	2,8	:	17,1	16,5	16,7	5,0	4,9	4,9
PT	16,4	14,1	13,0	38,1	34,7	32,1	13,9	14,1	12,3	-5,3	-1,0	0,2	16,2	16,9	18,4	5,7	5,8	6,0
RO	7,1	6,8	6,9	23,7	24,0	22,8	16,8	17,0	17,0	-3,2	:	:	21,0	21,0	21,5	6,2	6,3	6,6
SI	10,1	9,7	9,4	21,6	20,2	17,0	9,3	9,2	9,4	-3,8	-1,9	1,4	11,7	12,2	13,0	3,5	3,4	3,6
SK	14,2	13,2	11,8	33,7	29,7	26,4	13,8	13,7	12,8	-1,7	1,7	3,2	12,4	12,3	12,1	3,8	3,7	3,6
FI	8,2	8,7	9,3	19,9	20,5	22,6	8,6	9,3	10,2	0,1	0,4	-0,9	12,8	12,4	11,3	3,7	3,7	3,6
SE	8,0	7,9	7,7	23,6	22,9	21,0	7,8	7,5	7,2	3,7	1,7	2,1	12,5	12,9	14,0	3,6	3,7	3,7
UK	7,6	6,1	5,6	20,7	16,9	15,5	13,9	13,2	11,9	2,6	-0,7	-0,2	14,1	15,3	14,7	5,3	5,0	4,6

Allikas: Eurostat, ELi tööjõu-uuring, rahvamajanduse arvepidamine ning EU-SILC (DG EMPLi arvutused).

4. lisa. Peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabeli analüüsi kokkuvõte.

	Töötuse määr	Noorte töötuse määr	NEET-noorte määr	Leibkonna kasutada olev brutotulu	Vaesusriski määr	Ebavõrdsus S80/S20
Parimad tulemused	Saksamaa	Taani Saksamaa Austria Eesti	Taani Madalmaad Rootsi Saksamaa	Läti Ungari Slovakkia	Tšehhi Vabariik Soome Slovakkia Madalmaad	Tšehhi Vabariik Slovakkia Soome Madalmaad Rootsi Sloveenia
Parem kui keskmine	Eesti Tšehhi vabariik Taani Ungari Madalmaad Ühendkuningriik Luksemburg Malta Rumeenia Bulgaaria Iirimaa Leedu Poola Slovakkia	Läti Tšehhi Vabariik Madalmaad Ühendkuningriik Slovakkia Malta	Tšehhi Vabariik Leedu Sloveenia Ungari Portugal	Leedu Rootsi	Austria Belgia Prantsusmaa Sloveenia Iirimaa Ühendkuningriik	Belgia Taani Austria Ungari Malta Ühendkuningriik
Keskmine	Läti Sloveenia Rootsi	Iirimaa Poola Sloveenia Belgia Leedu Ungari Rootsi Rumeenia Bulgaaria Luksemburg	Läti Ühendkuningriik Belgia Prantsusmaa Poola Slovakkia	Tšehhi Vabariik Saksamaa Eesti Hispaania Madalmaad Prantsusmaa Sloveenia	Bulgaaria Taani Saksamaa Luksemburg Poola Ungari	Horvaatia Prantsusmaa Poola Saksamaa Küpros Iirimaa

5. lisa. Tulemustabeli suundumuste ja tasemete kindlakstegemise metoodika

2015. aasta keskel arutasid Euroopa Komisjon ja liikmesriigid, kuidas parandada peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabeli analüüsi ja tõlgendamist, pidades silmas järgmist versiooni ja eelkõige seda, kuidas arendada välja metoodika, mille alusel hinnata liikmesriikide tulemuslikkust tulemustabeli põhjal. Lepiti kokku, et kasutatav metoodika peaks võimaldama iga näitaja kohta esitada mõõdiku liikmesriigi suhtelise olukorra kohta, vastavalt näitaja väärtusele (skoor) EL 28 näitajate väärtuste (skooride) jaotuses. Metoodikat kohaldatakse nii aasta tasandil (tase) kui ka aastaste muutuste puhul (muutused), võimaldades seega liikmesriigi tulemuste terviklikku hinnangut.

Selle eesmärgi saavutamiseks võib kohaldada üldkasutatavat ja selget lähenemisviisi. See tähendab tasemete jaotuse ja muutuste analüüsimist iga näitaja puhul eraldi ning tähelepanekute tegemist (liikmesriikide tulemused) selles osas, mis oluliselt erineb ühisest suundumusest, st statistiliste „kõrvalekallete” tuvastamist EL 28 näitajate jaotusest.

Selleks et kõnealust lähenemisviisi kohaldada, oleks enne analüüsi otstarbekas muuta iga liikmesriigi tulemused standardhinneteks (tuntud ka kui z-väärtused), mille eeliseks on võimalus võrdsustada kõik mõõtesüsteemid, mis võimaldab samu mõõdikuid kohaldada kõikide näitajate puhul.

See saavutatakse, kui iga näitaja puhul ühtlustatakse nii tasemete kui ka muutuste toorväärtused, mis arvutatakse järgmise valemi kohaselt:

$$z - \text{skoor } MS_x = \frac{[MS_x \text{ näitaja} - \text{keskmine } (MS \text{ näitaja})]}{\text{standardhälve } (MS \text{ näitaja})}$$

Kõnealune lähenemisviis võimaldab väljendada iga liikmesriigi puhul näitaja toorväärtust, pidades silmas kui mitme standardhälbe võrra see erineb keskmisest. Seejärel saab iga liikmesriigi tulemusi hinnata ja klassifitseerida, võrreldes saadud z-väärtusi eelnevalt kindlaks määratud künnistega, mis on kehtestatud standardhälbe kordajatena. Tuleb märkida, et sarnane metoodika on juba varem kokku lepitud ja seda on kasutatud seoses LIME hindamisraamistikuga³⁷.

Kõige olulisem küsimus on selle lähenemisviisi puhul piirväärtuste määratlemine. Arvestades, et tööhõivenäitajate puhul ei saa parameetrilisi oletusi teha toorandmete jaotuse abil,³⁸ kasutatakse künniste määramisel üldiselt rusikareeglit. Tulemustabeli peamiste näitajate analüüsi arvestades ja pidades silmas, et mida väiksemad on töötuse ja NEET-noorte näitajad, seda parem tulemus, loetakse käesolevas ettepanekus tulemusi järgmiselt³⁹:

³⁷ Euroopa Komisjon (2008), „The LIME Assessment Framework (LAF): A methodological tool to compare, in the context of the Lisbon Strategy, the performance of EU Member States in terms of GDP and in terms of twenty policy areas affecting growth”, European Economy Occasional Papers nr 41/2008.

³⁸ Läbi viidi nii normaaljaotuse kui ka T-kujulise jaotuse testid, millega lükati ümber mis tahes hüpoteesid jaotuse kohta.

³⁹ Töörühmas arutati mitmeid piirväärtuste võimalusi. Käesolev ettepanek peegeldab kõnealuse protsessi tulemusi.

1. Mis tahes tulemus alla -1 on väga hea tulemus
2. Mis tahes tulemus vahemiku -1 kuni $-0,5$ on hea tulemus
3. Mis tahes tulemus vahemiku $-0,5$ kuni $0,5$ on neutraalne tulemus
4. Mis tahes tulemus vahemiku $0,5$ kuni 1 on halb tulemus
5. Mis tahes tulemus üle 1 on väga halb tulemus⁴⁰

Käesolev metoodika on välja töötatud selleks, et hinnata iga liikmesriigi puhul kõiki näitajaid nii tasemete kui ka muutuste osas. Selle tulemusena hinnatakse seega iga liikmesriigi näitajate taset ja muutust viie kriteeriumi alusel, nagu on näidatud tabelis 1.

Tabel 1: z-väärtuste läviväärtuste ettepanekud

	z-väärtuse läviväärtused				
	$-1,0$	$-0,5$	0	$0,5$	$1,0$
	(madalam kui)	(madalam kui)	(vahemikus)	(kõrgem kui)	(kõrgem kui)
	Hinnang				
	Väga madal	Madal	Keskmine	Kõrge	Väga kõrge
Tasemed					
Muutused	Keskmisest palju madalam	Keskmisest madalam	Keskmine	Keskmisest kõrgem	Keskmisest palju kõrgem

⁴⁰ Normaaljaotuse korral on piirväärtused umbes 15 %, 30 %, 50 %, 70 % ja 85 % kumulatiivsest jaotusest.

Ühendades tasemete ja muutuste hinnangu on võimalik liigitada riikide üldiseid tulemuslikkuse näitajaid vastavalt igale näitajale ühes järgmisest seitsmest kategooriast. Tunnusvärve on kasutatud joonistel 3, 4, 5, 17 ja 18.

Parimad tulemused	tulemus on vähem kui –1,0 taseme puhul ja vähem kui 1,0 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus tasemed on palju paremad kui ELi keskmine ning olukord on paranemas või mitte palju kiiremini halvenemas kui ELi keskmine
Üle keskmise	tulemus on vahemikus –1,0 kuni –0,5 taseme puhul ja vähem kui 1 muutuste puhul või tulemus on vahemikus –0,5 kuni 0,5 taseme puhul ja vähem kui –1,0 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus tasemed on paremad kui ELi keskmine ning olukord on paranemas või mitte palju kiiremini halvenemas kui ELi keskmine
Keskmine/neutraalne	tulemus on vahemikus –0,5 kuni 0,5 taseme puhul ja vahemikus –1,0 kuni 1,0 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus tasemed on ELi keskmised ning olukord ei ole paranemas ega halvenemas kiiremini kui ELi keskmine
Hea, kuid halvenemas	tulemus on vähem kui –0,5 taseme puhul ja rohkem kui 1 muutuste puhul, ja muutused on suuremad kui null ⁴¹	Liikmesriigid, kus tasemed on palju paremad või paremad kui ELi keskmine, kuid olukord on halvenemas palju kiiremini kui ELi keskmine
Kehv, kuid paranemas	tulemus on rohkem kui 0,5 taseme puhul ja vähem kui –1,0 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus tasemed on halvemad või palju halvemad kui ELi keskmine, kuid olukord on paranemas palju kiiremini kui ELi keskmine
Vaatluse all	tulemus on vahemikus 0,5 kuni 1,0 taseme puhul ja rohkem kui –1,0 muutuste puhul või tulemus on vahemikus –0,5 kuni 0,5 taseme puhul ja rohkem kui 1,0 muutuste puhul	Selles kategoorias on kaks võimalust: i) liikmesriigid, kus tasemed on halvemad kui ELi keskmine ning olukord on halvenemas või ei ole paranemas piisavalt kiiresti; ii) liikmesriigid, kus tasemed on ELi keskmised, kuid olukord on halvenemas palju kiiremini kui ELi keskmine
Kriitiline olukord	tulemus on rohkem kui 1,0 taseme puhul ja rohkem kui –1,0 muutuste puhul	i) liikmesriigid, kus tasemed on palju halvemad kui ELi keskmine ning olukord on halvenemas või ei ole paranemas piisavalt kiiresti;

Leibkonna kasutada oleva kogutulu puhul, mis on esitatud ainult muutusena, on kasutatud järgmist liigitust (vt joonis 14).

Parimad tulemused	tulemus rohkem kui 1,0 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus muutused on palju suuremad kui ELi keskmine
Üle keskmise	tulemus vahemikus 1,0 kuni 0,5 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus muutused on suuremad kui ELi keskmine
Keskmine/neutraalne	tulemus vahemikus –0,5 kuni 0,5 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus muutused on keskmised
Vaatluse all	tulemus vahemikus –0,5 kuni –1,0 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus muutused on väiksemad kui ELi keskmine
Kriitiline olukord	tulemus vähem kui –1,0 muutuste puhul	Liikmesriigid, kus muutused on palju väiksemad kui ELi keskmine

⁴¹ Viimati nimetatud tingimus ei võimalda liikmesriigil esitada „madalaid” või „väga madalaid” tasemeid „halvenemise” sildi all, kui näidatakse palju suuremat kui keskmist muutust, kuid see siiski väheneb.

Usaldusvahemike arvutamine sotsiaalsete näitajate puhul ning nende kasutamine metoodikas

EU-SILC on valikvaatlus, mis tähendab, et intervjueeritakse vaid väikest osa elanikkonnast (valimit). Valimi abil saadud tulemuste põhjal võimaldab statistikateooria seejärel mõõdetava veamääraga hinnata teatavaid näitajaid kogu elanikkonna puhul. See tähendab, et näitajate vaatlemisel tuleks vaadelda ka seotud mõõtetäpsust; samamoodi tuleks näitaja nominaalväärtuse muutuse puhul eelneva ja järgneva aasta korral arvesse võtta mõõtetäpsust, sest võib juhtuda, et statistilist veamäära silmas pidades ei ole näitaja väärtus realselt muutunud.

EU-SILC on kompleksne uuring, mis hõlmab erinevates riikides erinevaid valimidisaine. Seetõttu ei kohaldata mõõtetäpsuse arvutamisel standardmeetodeid. Eurostat, keda metoodika puhul toetab Net-SILC2 ekspertide võrgustik, on otsustanud dispersiooni hindamiseks kohaldada „lineariseerimise” lähenemisviisi koos „lõpliku klasteranalüüsi” meetodiga. Saadud hinnanguid kasutatakse seejärel selleks, et hinnata, kas aastapõhised muutused või tasemete erinevused ELi keskmisega võrreldes on statistiliselt olulised või mitte.

Piirväärtuste kokkuvõtlik tabel

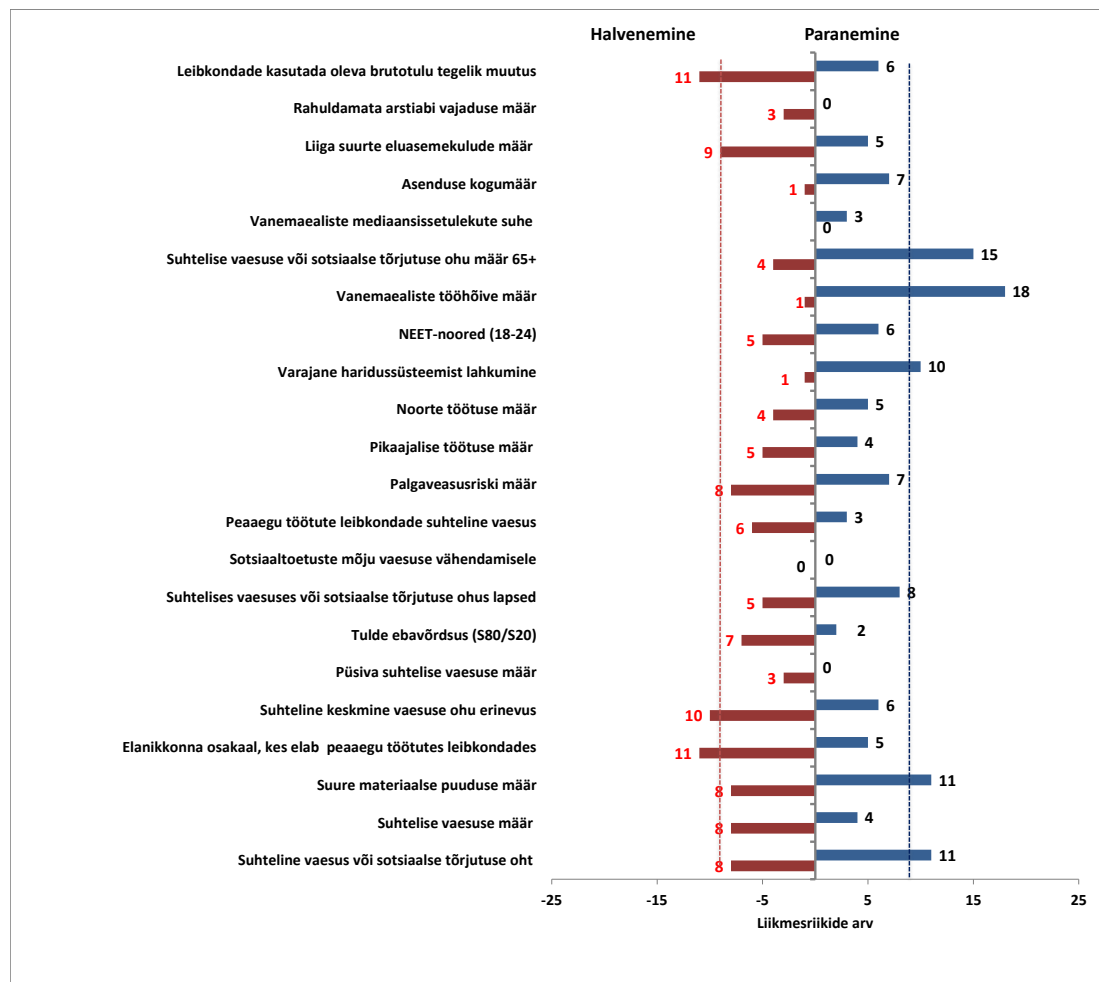
		Väga madal	Madal	Keskmine	Kõrge	Väga kõrge
Töötus	Tasemed	alla 4,9 %	alla 7,4 %	vahemikus 7,4 % – 12,4 %	üle 12,4 %	üle 14,9 %
	Muutused	alla –1,6 protsendipunkti	alla –1,2 protsendipunkti	vahemikus –1,2 kuni –0,4 protsendipunkti	üle –0,4 protsendipunkti	üle 0,0 protsendipunkti
Noorte töötus	Tasemed	alla 11,0 %	alla 16,8 %	vahemikus 16,8–28,5 %	üle 28,5 %	üle 34,3 %
	Muutused	alla –4,2 protsendipunkti	alla –3,3 protsendipunkti	vahemikus –3,3 kuni –1,5 protsendipunkti	üle –1,5 protsendipunkti	üle –0,6 protsendipunkti
NEET-noored	Tasemed	alla 7,7 %	alla 10,0 %	vahemikus 10,0–14,5 %	üle 14,5 %	üle 16,8 %
	Muutused	alla –1,3 protsendipunkti	alla –0,9 protsendipunkti	vahemikus –0,9 kuni –0,1 protsendipunkti	üle –0,1 protsendipunkti	üle 0,4 protsendipunkti
Leibkonna kasutada olev kogutulu	Muutused	alla –0,1 %	alla 0,6 %	vahemikus 0,6–2,0 %	üle 2,0 %	üle 2,7 %
Suhtelise vaesuse määr (18–64)	Tasemed	alla 12,2 %	alla 13,9 %	vahemikus 13,9–17,3 %	üle 17,3 %	üle 19,0 %
	Muutused	alla –0,6 protsendipunkti	alla –0,2 protsendipunkti	vahemikus –0,2 kuni 0,6 protsendipunkti	üle 0,6 protsendipunkti	üle 1,0 protsendipunkti
Sissetulekukvintiliide suhte kordaja	Tasemed	alla 3,8	alla 4,3	vahemikus 4,3 % kuni 5,4	üle 5,4	üle 5,9
	Muutused	alla –0,2	alla –0,1	vahemikus –0,1 kuni 0,2	üle 0,2	üle 0,3

6. lisa. Ülevaade peamistest tööhõivealastest probleemidest ja väljapaistvatest tulemustest lähtudes 2015. aasta juunis vastu võetud tööhõive olukorra jälgimise vahendi tulemustest (P = olukord on probleemne; H = hea tööhõivealane olukord)⁴²

Riik	Tööturul osalemine	Tööturu toimimine, killustatusega võitlemine	Aktiivsed tööturumeetmed	Sotsiaalkaitse	Töö- ja pereelu tasakaal	Töökohtade loomine	Sooline võrdsuslikkus	Oskuste pakkumine ja tootlikkus, elukestev õpe	Haridus- ja koolitussüsteemid	Palgakujundus mehhanismid ja tööjõukulu areng
BE	P	P	P	P/H	P	P	P	P	P	P
BH	P	P	P	P/H	P	P		P	P	P
CZ	P/H		P	H	P		P	H	H	
DK	P/H	H		P/H	P/H			P/H		
DE	H		P	P	P	H	P	P	P/H	
EE	H	H	P	P/H	P		P	P	P/H	
IE	P		P	P/H	P/H			P/H	P/H	
EL	P		P	P	P	P		P	P	
ES	P	P/H	P	P	P	P/H	P/H	P	P	H
FR	P/H	P		H		P		P/H	P	P
HR	P	P/H	P	P	P		H	P/H	P/H	
IT	P/H	P	P	P/H	P/H	P	P/H	P	P	P
CY	P	P	P	H	P	P	P/H	P/H	P/H	
LV	P/H	H	P	P	P	P		P/H	P	
LT	P/H	P	P	P	P	P	H	P/H	P/H	
LU	P/H		P	P		H			P/H	P
HU	P/H			P	P	P/H		P/H	P	
MT	P/H	H	P/H	P	P/H	H	P/H	P	P	
NL	P/H	P		P/H			P			
AT	P/H	H	H	P/H	P	P/H	P		P/H	
PL	P	P	P	P	P		P	P	P/H	
PT	P	P	P		H	P		P	P	
RO	P	P/H	P	P/H	P	P	P	P	P	P
SI	P	P/H	P	P	H	H	H	P	H	P/H
SK	P	P	P	P	P		P	P	P/H	
FI	P	P	P	H			H		H	P
SE	P/H	H	H		H	P		H	P/H	
UK	P/H	H		P	P	H		P	P/H	

⁴² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9307-2015-INIT/en/pdf>

7. lisa Ülevaade tähelepanu vajavatest sotsiaalsetest suundumustest ning liikmesriikidest, kus olukord on statistiliselt oluliselt halvenenud või paranenud, nagu on kindlaks määranud sotsiaalkaitsekomitee

2012-2013	Liikmesriigid, kus on märgatav halvenemine	Liikmesriigid, kus on märgatav paranemine
Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht	DE, EL, MT, NL, PT, SI, SE, UK	BE, BG, CZ, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
Suhtelise vaesuse määr	CY, EE, LT, LU, MT, NL, PT, SI	BE, CZ, FR, FI
Suure materiaalse puuduse määr	DK, DE, EL, CY, LU, NL, PT, UK	BE, BG, EE, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
Elanikkonna (0-59) osakaal, kes elavad (peaaegu) töötutes leibkondades	DK, EL, ES, IT, CY, LU, NL, PT, SI, SE, UK	EE, FR, HR, LV, RO
Suhteline keskmine vaesuse ohu erinevus	EL, IT, LT, LU, MT, AT, PT, RO, SI, SK	CZ, EE, HR, CY, LV, UK
Püsiva suhtelise vaesuse määr	EL, LT, AT	
Sissetulekukvintiliide suhte kordaja (S80/S20)	BG, DE, LT, LU, HU, MT, SI	BE, UK
Suhtelises vaesuses või sotsiaalse tõrjutuse ohus lapsed	EL, LT, PT, SI, UK	BE, CZ, FR, HR, IT, LV, RO, FI
(Peaaegu) töötutes leibkondades elavate inimeste suhtelise vaesuse ohu määr	EE, FR, IT, CY, LU, PT	DE, FI, UK
Palgavaesuse määr	DE, CY, LT, LU, HU, MT, PT, SI	BE, CZ, DK, EE, EL, RO, UK
Pikaajalise töötuse määr	EL, ES, IT, CY, PT	EE, IE, LV, LT
Varajane haridussüsteemist lahkumine	SK	BE, DK, IE, EL, ES, FR, CY, LU, PT, UK
Noorte töötuse määr (15-24)	BE, HR, CY, NL	DK, EE, IE, LV, LU
NEET-noored (18-24)	BE, HR, IT, CY, NL	DE, IE, FR, LV, LU, MT
Vanemaealiste töötajate töötuse määr (55-64)	CY	BE, BG, CZ, DE, EE, IE, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, AT, PL, UK
Suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse määr vanemaealiste puhul (65+)	EE, LV, LU, UK	BE, BG, DK, FR, IT, CY, LT, HU, MT, PL, PT, RO, SK, FI, SE
Vanemaealiste mediaansissetulekute suhe		CY, HU, SK
Asenduse kogumäär	BG	EL, IT, LT, HU, MT, SK, UK
Rahuldamata arstiabi vajaduse määr	EL, IT, LV	
Liga suurte eluasemekulude määr	CZ, EL, HR, IT, LU, NL, SI, FI, UK	BE, EE, FR, HU, RO
Leibkondade kasutada oleva kogutulu tegelik muutus	BE, CZ, DK, EL, IT, NL, AT, PT, SI, FI, UK	DE, ES, LV, LT, HU, SK

Märkus: Aastatel 2012–2013 tähelepanu vajanud sotsiaalsed suundumused, mille sotsiaalkaitsekomitee võttis vastu 23. veebruaril 2015 sel ajahetkel olemasolevate andmete põhjal ja mille puhul täheldati olukorra halvenemist rohkem kui 1/3 liikmesriikidest, on tabelis punaselt esile tõstetud (Allikas: Sotsiaalne Euroopa: Eesmärgiks kaasav majanduskasv. Sotsiaalkaitsekomitee aastaaruanne sotsiaalse olukorra kohta Euroopa Liidus 2014. aastal).